

การรับช่วงสิทธิในกรณีที่มีการใช้หนี้แทนผู้อื่น

ความเบื้องต้น

การรับช่วงสิทธิในกรณีนี้ ได้แก่ การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 และ 230 ซึ่งเป็นกรณีที่บุคคลหนึ่งเข้าใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยที่ตนเองมิได้เป็นลูกหนี้ แต่เนื่องจากคนมีส่วนได้เสียในหนี้บางอย่างโดยบางสิ่ง เช่น คนอาจได้ทรัพย์สินซึ่งกำลังจะถูกเจ้าหนี้ในคดีนั้นยึดเพื่อนำมาชำระหนี้ จึงได้เข้าชำระหนี้แทนลูกหนี้ไป หรือตนเองเป็นลูกหนี้ร่วม แต่ได้ใช้หนี้เกินส่วนที่ตนต้องรับผิดชอบ ซึ่งเท่ากับเป็นการชำระหนี้แทนผู้อื่นเช่นกัน กรณีดังกล่าวนี้ผู้เข้าใช้หนี้ไปย่อมได้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ในอันที่จะไปไล่เบี้ยจากลูกหนี้คนที่ตนเข้าใช้หนี้แทนไป

ที่มาของหลักการรับช่วงสิทธิ

การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 และ 230 นี้มีที่มาจากกฎหมายต่างประเทศคนละประเทศ คือ มาตรา 229 มาจากมาตรา 1251 ของปพ. ฝรั่งเศส ส่วนมาตรา 230 มาจากมาตรา 368 ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน

สำหรับการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 นั้น มีจุดกำเนิดมาจากกฎหมายโรมัน และกฎหมายฝรั่งเศสได้รับมาใช้โดย Planiol ได้กล่าวว่า ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปที่ปรึกษากฎหมายในสมัยโบราณ (ancient jurisconsults) ได้ยอมรับว่าบุคคลผู้ซึ่งได้รับชำระหนี้โดยบุคคลอื่นจะต้องยอมให้ผู้อื่นชำระหนี้แทนตนได้รับสิทธิในการฟ้องร้องลูกหนี้ของตนไป ซึ่งถ้าเจ้าหนี้ผู้หนึ่งปฏิเสธไม่ยอมให้สิทธิแก่ผู้ชำระหนี้ ๆ ย่อมจะสอดเขาฟ้องร้อง *exceptio cedendarum actionum* ได้¹

¹ Planiol Marcel, Treatise on Civil Law, vol. 2 - Part 2, p. 278.

ทฤษฎีหรือเหตุผลของการรับช่วงสิทธิในกรณีดังกล่าวนี้ ก็เพื่อให้ผู้เช่าชำระหนี้ได้รับการชดเชยความเสียหายที่ตนต้องไต่ถามให้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้ ทั้งนี้เพราะความจริงผู้เช่าชำระหนี้มิได้มีหนี้หรือมีความรับผิดชอบที่จะต้องทำเช่นนั้น แต่เมื่อใดที่ผู้เช่าชำระหนี้ไปเพราะตนมีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ก็ควรจะให้ผู้เช่าชำระหนี้ได้สิทธิของเจ้าหนี้ไป² ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวนี้ ย่อมเท่ากับว่าเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่เจ้าหนี้ด้วย เพราะการที่ผู้เช่าชำระหนี้แล้วได้รับช่วงสิทธิย่อมจะจงใจให้บุคคลภายนอกกล้าที่จะชำระหนี้แทนลูกหนี้ เพราะตนมั่นใจว่าจะได้รับคืนส่วนที่ตนได้เสียไปในภายหลังจากลูกหนี้ มิใช่ว่าจะสูญไปเลยซึ่งย่อมเป็นผลให้เจ้าหนี้ได้รับการชำระหนี้เมื่อถึงกำหนด หากไม่มีหลักการรับช่วงสิทธิเข้ามาเป็นหลักประกันแล้ว เจ้าหนี้ก็อาจได้รับความเสียหาย หากลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ให้ได้นอกจากนี้ยังจะเป็นประโยชน์แก่ลูกหนี้ด้วย ในแง่ที่จะช่วยบรรเทาภาระเร่งรัดบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ทั้งนี้เพราะเจ้าหนี้ได้ถูกเปลี่ยนตัวไปแล้ว³ ซึ่งโดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า มีหลักการและเหตุผลที่แน่นอนเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 227 นั้นเอง แต่กรณีนี้เน้นที่จะคุ้มครองบุคคลภายนอกผู้เช่าชำระหนี้ชัดแจ้งกว่า

การรับช่วงสิทธิอันเนื่องมาจากการไต่ถามแทนลูกหนี้ นอกจากจะอาศัยทฤษฎีหรือเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้ว ในแต่ละกรณียังมีเหตุผลของตนเองประกอบอีกด้วย แต่โดยสรุปแล้วก็เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม หรือเกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่ายนั่นเอง ดังจะได้อธิบายต่อไป

การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229

การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 นี้เกิดขึ้นแก่บุคคล 3 ประเภทด้วยกัน คือ

- 1) บุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้เอง และมาไต่ถามให้แก่เจ้าหนี้คนอื่นซึ่งผู้รับช่วงสิทธิจะไต่ถามก่อนตน

²Ibid., p. 278.

³Ibid., p. 272.

เพราะเขามีบุริมสิทธิ หรือมีสิทธิจำนอง จำนำ 2) บุคคลผู้ใดไปชิงอสังหาริมทรัพย์ และเอาเงินราคาค่าซื้อไปให้ผู้รับจำนองอสังหาริมทรัพย์นั้นเสร็จไป และ 3) บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้หรือผู้ผู้ในอันที่จะต้องใช้หนี้ และมีส่วนได้เสียควยในการใช้หนี้ ซึ่งจะใช้วิธีขายรายละเอียคแต่ละกรณีดังนี้

1. การรับช่วงสิทธิในกรณีบุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้เอง และมาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนอื่นที่มีสิทธิจะได้รับการใช้หนี้ก่อนตน เพราะเขามีบุริมสิทธิหรือมีสิทธิจำนองจำนำ

1.1 ที่มาและเหตุผลของการรับช่วงสิทธิ

การรับช่วงสิทธิในกรณีตามกฎหมายโรมันเรียกว่า *Jus offerendi*⁴ สำหรับเหตุผลที่ให้มีการรับช่วงสิทธินั้นก็เนื่องจากว่า ในบางครั้งเจ้าหนี้ได้เรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ในเวลาอันไม่สมควร เช่น เมื่อราคาทรัพย์สินของลูกหนี้ตกต่ำ เนื่องจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองหรือทางเศรษฐกิจหรือควยเหตุอื่น เจ้าหนี้ผู้จะฟ้องร้องนั้น ความจริงเป็นเจ้าหนี้มีสิทธิพิเศษดีกว่าเจ้าหนี้อื่น ๆ อยู่แล้ว คือ เป็นเจ้าหนี้จำนองหรือเจ้าหนี้บุริมสิทธิและหนี้ของตนก็น้อยกว่าราคาทรัพย์สินจำนอง อันเป็นเหตุให้เจ้าหนี้ดังกล่าวไม่ได้รับความเดือดร้อนแต่อย่างใด หากจะบังคับให้ชำระหนี้แต่ความเสียหายจะตกอยู่กับเจ้าหนี้ที่อยู่ในลำดับหลังถัดคนลงไป หรือเจ้าหนี้สามัญไม่มีสิทธิพิเศษ เพราะจะขายทรัพย์สินได้ไม่พอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ทุกคน ดังนั้นกฎหมายจึงยอมให้ผู้ที่จะเสียหายเหล่านี้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปก่อนเพื่อป้องกันการขายทรัพย์สิน และในขณะที่เดียวกันก็ได้รับการคุ้มครองโดยมีสิทธิที่จะไปไล่เบี้ยเอาากับลูกหนี้ที่ตนได้ชำระหนี้แทนไป เมื่อชำระหนี้ไปแล้วก็คอยให้ราคาทรัพย์สินสูงขึ้น แล้วจึงขายทรัพย์สินนำมาชำระหนี้ต่อไป แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ก่อให้เกิดความลำบาก หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใดควย⁵

1.2 ตัวอย่างการรับช่วงสิทธิ

อาจยกตัวอย่างกรณีที่จะเกิดการรับช่วงสิทธิดังกล่าวได้ดังนี้ สมมติว่า ก. เป็นเจ้าหนี้เงิน ซึ่ง ข. กู้ไปพินนบาท และ ค. ก็เป็นเจ้าหนี้ ข. อีกพินนบาท แต่ตน

⁴Frederick Parker Walton, Egyptian Law of Obligation, p. 474.

⁵Ibid., p. 278.

ในส่วนของ ค. นี้ ค. ได้เอาที่ดินบ้านเรือนของ ข. จำนวนให้ ค. ไว้ ที่ดินบ้านเรือนของ ข. โดยปกติอาจขายได้ราคาสองหมื่นบาทกว่า ซึ่งพอใช้หนี้ทั้ง ค. และ ก. แต่ในเวลาเศรษฐกิจตกต่ำ ที่ดินบ้านเรือนของข. จะขายได้เพียงราคาหมื่นบาท พอใช้หนี้ของ ค. เท่านั้น และ ก. ก็เร่งรัดจะบังคับจำนวนในเวลาเศรษฐกิจตกต่ำ ก. ออกเงินใช้หนี้ให้ ค. แทน ข. และรับช่วงสิทธิของ ค. โดยอำนาจแห่งกฎหมายเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของ ก. ในอันที่จะให้มีโอกาสรอไว้ขายที่ดินบ้านเรือนของ ข. เมื่อราคาคืนขึ้น และสามารถนำมาใช้หนี้ให้แก่ ก. จนเพิ่มหรือได้มากกว่าเดิม อันเป็นประโยชน์แก่ ก. เอง⁶

1.3 หลักเกณฑ์และปัญหาในการรับช่วงสิทธิ

หลักเกณฑ์สำคัญในการรับช่วงสิทธิในกรณีนี้อาจกล่าวได้ว่า มีเพียงสองประการ เท่านั้นคือ ประการแรก เจ้าหนี้ที่ได้อำนาจไปยอมจะกลายเป็นเจ้าหนี้แทนเจ้าหนี้คนเดิม และประการที่สอง เจ้าหนี้ที่ชำระหนี้นั้นเป็นเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิดีกว่าเจ้าหนี้ผู้ชำระหนี้ เพราะเป็นเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิ หรือสิทธิจำนวนจำนำ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาลงไปถึงรายละเอียดแล้วอาจพบว่า มีปัญหาที่จะต้องพิจารณาอยู่บางประการ ดังนี้

1) เจ้าหนี้ผู้เข้าใช้หนี้ นั้นจะหมายถึงเจ้าหนี้ประเภทใด ปัญหานี้อาจยกได้ว่าจะเป็นเจ้าหนี้จำนอง หรือบุริมสิทธิด้วยกันก็ได้ แต่จะต้องเป็นเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิดีกว่าเจ้าหนี้ที่อยู่ในลำดับหลังเจ้าหนี้ที่ตนจะเข้าใช้หนี้ เช่น ถ้าเป็นเจ้าหนี้จำนองด้วยกันก็จะต้องมีการระบุลำดับไว้ (มาตรา 730) แล้วเจ้าหนี้จำนองลำดับหลังเข้าใช้หนี้ให้เจ้าหนี้ลำดับก่อน หรือในกรณีของเจ้าหนี้บุริมสิทธิด้วยกันก็จะต้องมีลำดับค้ำค้ำเช่นกัน (มาตรา 278, 279) แต่ในกรณีของเจ้าหนี้จำนำนั้นยอมจะเกิดกรณีดังกล่าวไม่ได้ เพราะจำนำจะต้องมีการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้รับจำนำค้ำค้ำ ดังนั้นจึงไม่เกิดกรณีที่ทรัพย์สินเดียวกันมีการจำนำแก่เจ้าหนี้หลายราย

⁶ เทพวิทร, พระยา. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 - 2

2) มีปัญหาว่า เจ้าหนี้ทั้งสองรายนั้นต่างก็เป็นเจ้าหนี้ประกันหรือบุริมสิทธิ เช่นเดียวกัน แต่เป็นคนละประเภท เช่น รายหนึ่งเป็นเจ้าหนี้จำนอง แก่อกรายหนึ่งเป็นเจ้าหนี้จำนำ หรือรายหนึ่งเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ แก่อกรายหนึ่งเป็นเจ้าหนี้จำนำ หรือรายหนึ่งเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิแก่อกรายหนึ่งเป็นเจ้าหนี้จำนอง เช่นนี้จะมีการเข้าไชนแล้ว รับช่วงสิทธิกันได้หรือไม่ ปัญหาผู้เขียนเห็นว่า จะเกิดขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะในบางกรณีสิทธิดังกล่าวอาจเกิดแก่ทรัพย์สินเดียวกันได้ และกฎหมายก็มิได้ห้ามไว้เลยว่า ใครมีสิทธิดีกว่าใคร ดังนั้น ผู้ที่มีสิทธิอยู่ในลำดับหลังก็ควรจะได้รับช่วงสิทธิได้ควย เช่นในกรณีที่มีบุริมสิทธิแย้งกับสิทธิจำนำสังหาริมทรัพย์ กฎหมายมาตรา 282 ให้ผู้รับจำนำมีสิทธิดีกว่าผู้บุริมสิทธิตามลำดับซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 278 แต่ทั้งนี้คงต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 278 วรรคสอง ควบว่าจะบังคับไคก่อนหรือไม่ หรือกรณีบุริมสิทธิในมูลรักษาสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 285 หรือบุริมสิทธิในมูลจ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์ตามมาตรา 286 ถ้าไคจดทะเบียนตามกฎหมายเรียบร้อยแล้วจะมีสิทธิดีกว่าสิทธิจำนอง แม้จะจดทะเบียนหลังจำนองก็ตาม ทั้งนี้ตามมาตรา 287 กรณีดังกล่าวนี้หากผู้รับจำนำ หรือเจ้าหนี้บุริมสิทธิในอสังหาริมทรัพย์จะฟ้องบังคับให้ขายทรัพย์สินในขณะทรัพย์สินราคาตก เจ้าหนี้บุริมสิทธิหรือเจ้าหนี้จำนองก็อาจจะเข้าไชนเพื่อป้องกันการขายทรัพย์สินนั้นไว้แล้ว เขารับช่วงสิทธิได้ควย

3) มีปัญหาว่า ถ้าเป็นกรณีของเจ้าหนี้ผู้มิตถียศหนึ่ง เจ้าหนี้สามัญจะเข้าไชนให้แล้ว รับช่วงสิทธิได้หรือไม่ ปัญหานี้อาจตอบไควว่า ไมรวมถึงสิทธิยศหนึ่งควย เพราะกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้ ซึ่งเหตุที่กฎหมายไม่ยอมให้รับช่วงสิทธิดังกล่าวนี้คงเป็นเพราะว่า ผู้ทรงสิทธิยศหนึ่งนั้นไม่มีอำนาจนำทรัพย์สินออกขายเพื่อนำเงินมาไชนของตนไคดังเช่นในเรื่องจำนอง จำนำ หรือบุริมสิทธิ คงมีเพียงสิทธิที่จะเอาคอกผลของทรัพย์สินยศหนึ่งไว้มากไชนของตนเท่านั้น⁷

4) มีปัญหาว่า ถ้าเป็นกรณีที่เป็นเจ้าหนี้จำนองโดยมีลำดับต่างกัน เจ้าหนี้จำนองลำดับหลังสุด หรือลำดับท้าย ๆ จะเข้าไชนขามหน้าผู้รับจำนองลำดับก่อนคนไคหรือไม่ ปัญหา

7

Frederich Parker Walton, Egyptian Law of Obligation,

อาจตอบไควว่าทำได้ เพราะกฎหมายมิได้ห้ามไว้ ซึ่งยอมจะมีผลให้เจาหนี้รายนั้นมิลิทธิคิกว่าเจาหนี้รายอื่น ๆ เพราะคนเขาไปแทนที่เจาหนี้ลำดับแรก อย่างไรก็ตาม ผู้ชำระหนี้คนนั้นจะมีสิทธิคิกว่าเจาหนี้อีกเฉพาะในหนี้ที่ตนเขาชำระหนี้ให้แก่เจาหนี้ลำดับแรกไปเท่านั้น ส่วนหนี้ของตนเองซึ่งอยู่ในลำดับหลัง ๆ นั้น ยอมจะได้รับการชำระหนี้ไปตามลำดับ มิใช่ว่าตนเองจะไคสิทธิพิเศษรวมทั้งหนี้เดิมของตนควย⁸

5) หนี้สามัญและหนี้บริมสิทธิ หรือหนี้จำนอง หรือจำนำ นั้นจะต้องถึงกำหนดชำระพร้อมกันหรือไม่ ปัญหานี้อาจตอบไควว่า ไม่จำเป็นจะต้องถึงกำหนดพร้อมกัน เช่น หนี้จำนองอาจยังไม่ถึงกำหนด และเจาหนี้ก็ไม่คิดจะบังคับจำนอง และเจาหนี้สามัญต้องการจะป้องกันปัญหาไวคองล่วงหน้า จึงเข้าใช้หนี้ให้เจาหนี้จำนองเช่นยกยอมทำได้ (แต่ในทางปฏิบัติคงไม่ทำเช่นนั้นเพราะไม่มีความจำเป็น) มิใช่ว่าจะต้องรอให้หนี้ของเจาหนี้จำนองถึงกำหนดเสียก่อนจึงจะเข้าใช้หนี้ไค ส่วนฝ่ายเจาหนี้อาจไม่รับชำระหนี้ไค ถ้าหนี้ยังไม่ถึงกำหนด เพราะเจาหนี้ต้องการไคคอกเบี้ยจากลูกหนี้ต่อไปจนกว่าหนี้จะครบกำหนด

6) มีปัญหาว่าถ้าเป็นกรณีของเจาหนี้จำนองหลายคนตามลำดับ แต่เจาหนี้รายหลังถึงกำหนดก่อนเจาหนี้รายแรก จึงคิดจะบังคับจำนองเช่นนี้ เจาหนี้จำนองรายแรกจะเข้าใช้หนี้ให้เจาหนี้จำนองรายนั้นแล้วรับช่วงสิทธิไคหรือไม่ ปัญหานี้อาจตอบไควว่าเจาหนี้จำนองลำดับแรกคงจะเข้าใช้หนี้แล้วรับช่วงสิทธิไม่ไค เพราะตามกฎหมายบัญญัติไว้ว่าจะต้องเป็นกรณีที่เจาหนี้ใช้หนี้ให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนคนเท่านั้น ส่วนกรณีตามปัญหาเจาหนี้ลำดับก่อนยอมจะไม่กระทบกระเทือนอยู่แล้ว หากเจาหนี้จำนองลำดับหลังซึ่งถึงกำหนดก่อนจะบังคับจำนองเพราะคนยอมจะไครับชำระหนี้ก่อนเจาหนี้อันอยู่แล้ว (มาตรา 730) ฉะนั้น เจาหนี้จำนองลำดับหลังจึงไม่ตองชำระหนี้ ส่วนผู้ตวงจะเข้าใช้หนี้จึงไคแก่เจาหนี้จำนองลำดับหลังเจาหนี้ผู้ที่จะบังคับชำระหนี้มากกว่า⁹ เพราะเจาหนี้เหล่านั้นอาจไครับความเสียหาย

⁸ เสนีย์ ปราโมช, มรว. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าควยนิติกรรมและหนี้, เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), หน้า 1001.

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1001.

อย่างไรก็ตามปัญหาอาจเกิดขึ้นได้ว่า ถ้าลูกหนี้ทรัพย์อยู่เพียงขึ้นเดียวคือที่จะ บังคับจำนองนี้ และราคาทรัพย์ในขณะนั้นตกต่ำอย่างหนักหากขายเอามาก็ได้น้อยมาก จนแม้จะ ไซ้ชำระหนี้ของเจ้าหนี้ลำดับแรกก็ไม่พออยู่แล้ว ส่วนเจ้าหนี้ลำดับหลังเจ้าหนี้บังคับจำนองนั้น ก็ไม่สนใจที่จะเข้าไซ้หนี้เพื่อป้องกันสิทธิของตนเอง หรือว่าไม่มีเจ้าหนี้ลำดับถัดลงไปอีก เพราะ เจ้าหนี้บังคับจำนองนั้นเป็นเจ้าหนี้รายสุดท้ายแล้ว เช่นนี้จะเห็นได้ว่า เจ้าหนี้ลำดับต้น ๆ ย่อม ได้รับความเสียหาย แม้จะมีผู้แย่งวาทกรรมนี้ไม่น่าเกิดขึ้น เพราะเจ้าหนี้จำนองที่หนึ่งถึงกำหนด กอนคงจะไม่ทำเช่นนั้น เพราะหากขึ้นบังคับชำระหนี้ไป ตนเองก็จะไม่ได้รับการชำระหนี้ ะไรเลย เพราะแม้แต่เจ้าหนี้ลำดับต้นก็ไม่พอจะชำระหนี้เสียแล้ว แต่กรณีก็อาจเกิดขึ้นได้ หากเจ้าหนี้ดังกล่าวจงใจจะแกล้งผู้อื่น

ปัญหาที่ว่าเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิคิดว่าไม่สามารถไซ้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิได้รับชำระหนี้ หลังตนแล้วเขารับช่วงสิทธินี้ได้เป็นที่ถกเถียงกันในประเทศฝรั่งเศสมานานแล้ว แม้ได้เกี่ยวกับ ในประเด็นที่กล่าวถึงนี้ กล่าวคือ ปัญหาได้เกิดขึ้นว่า เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิคิดว่าน่าจะถูกชักจูงให้ เข้าไซ้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้รายหลังเพื่อตัดความยุ่งยาก และต้องการแข่งขันกับเจ้าหนี้อื่น ๆ แต่เมื่อไซ้ หนี้ไปแล้วกลับไม่ได้รับช่วงสิทธิ เป็นเหตุให้ได้รับความเสียหาย นักกฎหมายเป็นจำนวนมากจึง เห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นช่องว่างของกฎหมายที่เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งย่อมหมายความว่า ความจริงแล้ว ควรให้เจ้าหนี้รายนั้นรับช่วงสิทธิได้ควย แต่ Planiol ได้กล่าวกันว่า แม้จะถือว่าเป็น ช่องว่างของกฎหมาย แต่จริง ๆ แล้วไม่ได้ออกให้เกิดความเสียหายมากมายแต่อย่างใด เพราะ ประโยชน์ที่เจ้าหนี้จะได้รับจากการเข้าไซ้หนี้มีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จึงไม่จำเป็นจะต้องเข้า ไซ้หนี้ 10

ความเห็นของ Planiol ดังกล่าวนั้นนับว่ามีเหตุผลที่น่ารับฟังอยู่ และมีข้อสังเกต ว่า Planiol และนักกฎหมายฝรั่งเศสอื่น ๆ ก็มีโต้แย้งกับปัญหาดังที่กล่าวข้างต้นขึ้นพิจารณา จึงน่าพิจารณาว่า ถ้าหากได้มีการพิจารณาถึงประเด็นดังกล่าวนี้แล้ว นักกฎหมายเหล่านั้นจะมี

10 Planiol Marcel, Treatise on Civil Law, Vol. 2 - Part 2, p. 279.

ความเห็นอย่างไรต่อไป สำหรับผู้เขียนเห็นว่า กรณีดังกล่าวน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้สิน้อย อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความเห็นต่อไปว่า กรณีดังกล่าวนี้จะเข้าเงื่อนไขของมาตรา 230 คือ ผู้รับจำนองรายนั้นอาจเสียสิทธิในทรัพย์สินเพราะการยึดทรัพย์ จึงได้เข้าเงื่อนไขไป แล้วได้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้จำนองรายหลังที่จะบังคับจำนองนั้น ก็จะไต่ถามต่อไป แต่กรณีเช่นนี้คงเกิดขึ้นได้ยาก

7) ถ้ากรณีเป็นเรื่องหนี้เจ้าหนี้สามัญหลายคน แล้ววันถึงกำหนดชำระหนี้ต่างกันและลูกหนี้ทรัพย์สินอยู่ถึงเกี่ยวเท่านั้น ไม่มีทรัพย์สินอื่นอีก เจ้าหนี้คนหนึ่งซึ่งถึงกำหนดชำระหนี้ฟ้องบังคับให้ลูกหนี้ขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาชำระหนี้ ในขณะที่ราคาทรัพย์สินตกต่ำมาก เช่นนี้เจ้าหนี้อื่น ๆ จะเข้าเงื่อนไขแล้วรับช่วงสิทธิได้หรือไม่ ปัญหานี้อาจตอบได้ว่าคงจะทำได้ เพราะกฎหมายบัญญัติไว้ชัดว่าจะต้องเป็นกรณีของเจ้าหนี้จำนำ จำนอง หรือมีสิทธิเท่านั้น จึงต้องถือตามนั้น อย่างไรก็ตามในกรณีที่เจ้าหนี้สามัญเข้าเงื่อนไขแก่เจ้าหนี้สามัญด้วยกันนั้น แม้ว่าจะให้ได้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้คนอื่นหนึ่งมา แต่ผู้รับช่วงสิทธิก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรเป็นการตอบแทน เพราะตนเองยังคงเป็นเจ้าหนี้สามัญเหมือนเดิม ทรัพย์สินที่เจ้าหนี้คนอื่นยังคงเป็นทรัพย์สินธรรมดาของลูกหนี้หากลูกหนี้ขายไปผู้รับช่วงสิทธิก็ไม่อาจไปยืมยั้ง หรือว่าหาประโยชน์ที่ตนจะได้อะไรจากทรัพย์สินได้ ผลที่สุดผู้รับช่วงสิทธิก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรอยู่ดี คงต้องบังคับกันให้ชำระหนี้ด้วยวิธีธรรมดาของตนเอง ซึ่งผิดกับกรณีที่เจ้าหนี้จำนองที่ผู้เช่ารับช่วงสิทธิย่อมจะกลายเป็นเจ้าหนี้จำนอง แม้ลูกหนี้จะขายทรัพย์สินไปจำนองก็ยังคงคิดตามตัวทรัพย์สินอยู่โดยตลอด ทั้งนี้ตามมาตรา 702 ผู้รับช่วงสิทธิจึงสามารถถ่วงเวลาการบังคับจำนองออกไปได้ตามใจตน เมื่อเห็นว่าทรัพย์สินราคาดีแล้วจึงจะขาย ทำให้ตนได้รับชำระหนี้ครบถ้วนในที่สุด ส่วนในกรณีที่เจ้าหนี้จำนำ หรือมีสิทธิที่ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์เช่นเดียวกันนี้

8) ปัญหาการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 734 วรรคสาม

ตามมาตรา 734 วรรคสาม ได้บัญญัติถึงการรับช่วงสิทธิไว้ด้วย ซึ่งเป็นกรณีของเจ้าหนี้จำนองคล้ายกับการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 (1) นี้มาก แต่เมื่อพิจารณาหลักการของมาตรา 734 วรรคสาม แล้วพบว่ามีความแตกต่างกันบางประการ จึงมีปัญหาว่าจะถือว่าการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 734 วรรคสามนี้เป็นการรับช่วงสิทธิกรณีใด

การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 734 วรรคสาม เป็นเรื่องที่มีการจำนองทรัพย์สินหลายสิ่งประกันหนี้รายเคียว และมีใคร่จะบอญกับไว้ ซึ่งเจ้าหนี้ยอมมีสิทธิที่จะบังคับจำนองเอากับทรัพย์สินที่จำนองทั้งหมด หรือบังคับเอาแต่บางสิ่งก็ได้ ในกรณีที่เจ้าหนี้บังคับจำนองเอาจากทรัพย์สินอันใดอันหนึ่งแต่เพียงสิ่งเดียว และทรัพย์สินนั้นใดจำนองไว้กับเจ้าหนี้ก่อนเป็นอันคัมถักไปค้วย เช่นยอมทำให้ผู้จำนองคนหลังอยู่ในฐานะเสียเปรียบ กฎหมายจึงให้ผู้รับจำนองในลำดับถัดไปได้รับช่วงสิทธิจากผู้รับจำนองคนก่อนได้

ตัวอย่างเช่น ก. กู้เงิน ข. 100,000 บาท โดยมี ค. เอาที่ดินและ ง. เอาบ้านจำนองเป็นประกันเงินกู้ของ ก. ต่อมา ค. เอาที่ดินแปลงนั้นไปจำนองประกันหนี้เงินกู้ของตนกับ จ. เป็นเงิน 10,000 ดังนั้นเงินกู้อย่างของ ข. นั้น ข. อาจบังคับจำนองเอากับที่ดินของ ค. ก็ได้ จะบังคับเอาที่บ้านของ ง. ก็ได้ ถ้า ข. เลือกบังคับจำนองเอากับที่ดินของ ค. ชายได้เงิน 100,000 บาทเศษ พอชำระหนี้พอดี จึงไม่ไ้บังคับจำนองเอาที่บ้านของ ง. อีก ทั้งนี้ตามกฎหมาย ข. อาจบังคับจำนองเอาจากบ้านของ ง. ได้เลย และ ค. กับ ง. มีส่วนต้องเฉลี่ยกันรับผิดชอบในหนี้ของ ก. คนละครึ่ง คือ คนละ 50,000 บาท คนที่จะเสียเปรียบมากที่สุดก็คือ จ. ซึ่งรับจำนองที่ดินของ ค. ไว้ แต่ที่ดินถูกบังคับชำระหนี้ไปเสียแล้ว กฎหมายจึงให้ จ. ใ้รับช่วงสิทธิของ ข. ในอันที่จะบังคับจำนองเอาที่บ้านของ ง. ได้ ทั้งนี้ ง. มีได้จำนองบ้านไว้กับ จ. เลย

จะเห็นได้ว่า การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 734 วรรคสามนี้ มีเงื่อนไขที่แตกต่างไปจากมาตรา 229 (1) ในแง่ที่ว่าผู้รับช่วงสิทธิมิได้เข้าใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้คนอื่นหนึ่ง ซึ่งผิดกับหลักการรับช่วงสิทธิทั่วไป ดังที่ไ้ยกขึ้นเป็นปัญหาในบทที่ 3 นอกจากนี้ผู้เข้ารับช่วงสิทธิในกรณีนี้ยังมีสิทธิบังคับเอากับทรัพย์สินอื่น ๆ ที่เจ้าหนี้ผู้รับช่วงสิทธิมิได้อยู่ค้วย ซึ่งผิดจากกรณีของมาตรา 229 (1) ที่เป็นกรณีที่มีทรัพย์สินจำนองสิ่งเดียวตามลำดับกัน อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าบทบัญญัติมาตรา 734 วรรคสามนี้ไ้บัญญัติขึ้นเพื่อเสริมหรืออุดช่องว่างของมาตรา 229 (1) นั้นเอง กล่าวคือ ถ้าหากขอเท็จจริงเป็นกรณีที่มีทรัพย์สินสิ่งเดียวจำนองไว้กับเจ้าหนี้หลายรายตามลำดับ และเจ้าหนี้แต่ละฝ่ายไม่มีทรัพย์สินจำนองประกันไว้ก็ เจ้าหนี้ลำดับหลังจะรับช่วงสิทธิได้ก็ต่อเมื่อได้เข้าใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ลำดับแรกเท่านั้น แต่ถาเป็นกรณีที่เจ้าหนี้ลำดับแรกนั้นมิทรัพย์สิน

ที่รับจ้างองไว้อีกหลายสิ่ง แต่กลับมายังคับเอาค่าธรรมเนียมที่จ้างองไว้กับผู้รับจ้างองอีกคนหนึ่ง เช่นผู้ร่างอาจมองไปว่าเจ้านั้นลำดับแรกอาจมีเจตนาไม่บริสุทธิ์ คือ ต้องการจะกลั่นแกล้งเจ้านั้นลำดับหลังจึงไต่หาทางป้องกันผลเสียหายที่อาจเกิดขึ้นได้ โดยการให้เจ้านั้นจ้างลำดับหลังเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้านั้นลำดับแรกได้โดยไม่ต้องใช้หนี้ให้เจ้านั้นลำดับแรกอย่างกรณีปกติ ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวนี้ย่อมจะช่วยให้ผู้รับจ้างองรายหลังไม่ต้องเข้าใช้หนี้เพื่อป้องกันการขายทรัพย์สินตามมาตรา 229 (1) เพราะแม้จะปล่อยให้ขายไปคนก็ไม่ได้รับความเดือดร้อนอยู่แล้ว อาจไต่หลักประกันดีกว่าเดิมเสียอีก เพราะเจ้านั้นเดิมอาจมีประกันอยู่มาก แต่ถ้าเจ้านั้นยังอยากจะใช้หนี้อยู่อีก ผู้เขียนก็เห็นว่าน่าจะทำได้ และได้รับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 (1) เช่นกัน

9) มีปัญหาที่น่าพิจารณาว่า ถ้าเจ้านั้นจ้างลำดับตนไม่ยอมรับชำระหนี้จากเจ้านั้นสามัญ หรือจากเจ้านั้นจ้างลำดับหลัง แต่จะบังคับเอาค่าธรรมเนียมที่จ้างองนั้น อันอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้านั้นอื่น ๆ เช่นนี้จะมีทางแก้ไขอย่างไรหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า ผู้เช่าชำระหนี้ น่าจะวางทรัพย์ไว้ ณ สำนักงานวางทรัพย์สินตามมาตรา 331 ได้ ซึ่งยอมถือว่าเป็นการชำระหนี้แล้ว และยอมเกิดการรับช่วงสิทธิได้โดยสมบูรณ์

2. การรับช่วงสิทธิกรณีที่มีบุคคลใดไต่ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์ และเอาเงินราคาค่าซื้อให้ให้ผู้รับจ้างองอสังหาริมทรัพย์นั้นเสร็จไป

2.1 เหตุผลของการรับช่วงสิทธิ

พระยาเทพวิฑูร โคอธิบายเหตุผลของการรับช่วงสิทธิในกรณีนี้ไว้ ความว่า¹¹ ควรระลึกว่า ในการซื้อที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นซึ่งมีจ้างองอยู่ ถ้าผู้ซื้อใช้ราคาให้แก่ผู้ขาย และผู้ขายไม่เอาไปใช้หนี้การจ้างอง ผู้ซื้อก็จะไต่ที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์นั้น

¹¹ เทพวิฑูร, พระยา. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 - 2 มาตรา 1 - 240, หน้า 839.

โดยมีการจำนองติดไปด้วย เพราะฉะนั้นจึงเป็นข้อสำคัญที่ผู้ซื้อที่ดินหรือสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวนี้ จะต้องจัดให้ได้ใช้เงินตรงแก่ผู้รับจำนองตามลำดับ สิทธิก่อนและหลัง ซึ่งเมื่อได้ทำคั้งนั้นแล้ว นอกจากจะไต่ที่ดินอันหลุดพ้นจากจำนองที่ตนได้ใช้เงินไป ยังจะได้รับช่วงสิทธิของผู้รับจำนองคนนั้น ด้วย คือว่า ถ้าหากไม่ได้ใช้เงินแก่ผู้รับจำนองทั่วทุกคน และผู้รับจำนองคนหลัง ๆ จะมาบังคับ จำนองให้ขายทอดตลาดที่ดิน ผู้ซื้อก็อาจได้รับใช้เงินที่ตนได้ออกไปก่อนผู้รับจำนองเหล่านั้น ในฐานะที่ตนอาจได้รับช่วงสิทธิของผู้รับจำนองคนก่อน

2.2 ตัวอย่างในการรับช่วงสิทธิ

พระยาเทพวิฑูรย์ โดยยกตัวอย่างประกอบไว้ว่า สมมุติว่า ก. จำนองที่ดินไว้กับ ข. เป็นเงินหนึ่งพันบาท แล้วเอาไปจำนองแก่ ค. เป็นเงินอีกหนึ่งพันบาท เพราะราคาที่ดินยังสูง ต่อมา ก. ขายที่ดินให้ ง. เป็นราคาซื้อขายหนึ่งสองพันบาท โดยตกลงกันว่าในจำนวนราคาหนึ่งสองพันบาทนั้นต้องใช้ในการไถ่จำนองของ ข. เสียหนึ่งพันบาท และ ก. รับไปเพียงสองพันบาท ส่วนการจำนองของ ค. คงติดอยู่ ครั้นต่อมา ค. พ้องให้บังคับจำนองและขายทอดตลาดที่ดินได้เงินหนึ่งพันห้าพันบาทเท่านั้น เพราะราคาที่ดินตกต่ำลง คั้งนั้น ในจำนวนเงินหนึ่งพันห้าพันบาทที่ขายที่ดินได้เนื่องมาจากการบังคับจำนองนั้น ง. มีสิทธิได้รับคืนไปหนึ่งพันบาท ในฐานะที่ได้รับช่วงสิทธิของ ข. ผู้รับจำนองก่อน ค. ส่วนอีกจำนวนห้าพันบาท ได้แก่ ค. ในฐานะเป็นผู้รับจำนองที่ดิน อันการจำนองยังติดอยู่ ซึ่งรวมความว่า ง. ต้องขาดทุนสองพันบาท และ ค. ต้องขาดทุนห้าพันบาท ซึ่งตรงกับตัวอย่างของกรมร่างกฎหมาย ซึ่งโดยยกตัวอย่างไว้ว่า ก. ชื้อบ้าน ข. ไว้หลังหนึ่งเป็นเงิน 20,000 บาท แต่บ้านนั้นได้จำนองไว้กับ ม, น. และ อ. คั้งนั้นคือ

- (1) ม. เป็นเงิน 15,000 บาท
- (2) น. เป็นเงิน 5,000 บาท
- (3) อ. เป็นเงิน 10,000 บาท

แทนที่จะใช้เงิน 20,000 บาทนี้ให้แก่ ข. ผู้ขายโดยตรง ก. ส่งเงิน 20,000 บาทให้แก่ ม. และ น. จนมีบริมสิทธิ จึงเห็นว่าเจ้าหนี้ทั้งสามนี้ได้รับใช้เต็มจำนวน แต่ อ. ผู้ซึ่งยังไม่ได้รับใช้ก็ชอบที่จะได้รับใช้เงิน 10,000 บาท โดยใช้สิทธิบังคับการจำนอง

ถ้า อ. บังคับการจำนอง ก. ผู้ได้รับช่วงสิทธิ ม. และ น. ย่อมจะได้รับใช้เงิน 10,000 บาท จากทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดตามคำร้องขอของ อ.¹²

2.3 หลักเกณฑ์และปัญหาในการรับช่วงสิทธิ

จากบทบัญญัติของกฎหมายอาจกล่าวได้ว่า หลักเกณฑ์ในการรับช่วงสิทธิในกรณีนี้มีอยู่สองประการด้วยกัน คือ ประการแรกมีการซื้อสังหาริมทรัพย์ซึ่งติดจำนอง และประการที่สอง ผู้ซื้อได้เอาเงินราคาค่าซื้อไปให้ผู้รับจำนองสังหาริมทรัพย์นั้น ซึ่งจากหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ มีปัญหาที่ควรพิจารณาดังนี้

2.3.1 จากถ้อยคำของตัวบทดังกล่าวนี้ อาจสันนิษฐานได้ว่า การรับช่วงสิทธิในกรณีนี้เป็นเรื่องของผู้ซื้อสังหาริมทรัพย์ ได้เอาราคาค่าซื้อไปให้แก่เจ้าหนี้เป็นการใช้หนี้จำนองเสร็จสิ้นครบถ้วน คือ หลุดจากจำนองไปเรียบร้อยแล้ว แต่ตามแนวทางของพระยาเทพวิฑูรย์ ดังกล่าวข้างต้นนั้น มีลักษณะเป็นเรื่องที่ผู้ซื้อเงินไม่พอชำระหนี้จำนองจนครบถ้วน จำนองจึงยังคงติดไปกับทรัพย์สินที่ซื้อ แต่ผู้ซื้อจะได้รับประโยชน์ในกรณีที่ผู้รับจำนองรายหลัง ๆ จะบังคับจำนองเอาแก่ทรัพย์สินในอันที่จะได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้จำนองรายหลังนั้น เพราะตนได้รับช่วงสิทธิเป็นเจ้าหนี้จำนองลำดับแทนเจ้าหนี้เดิม จึงมีปัญหาว่า เหตุผลที่แท้จริงนั้นคืออะไร

ปัญหาดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาจากคำบรรยายของ Planiol แล้วจะพบว่า เหตุผลของการรับช่วงสิทธิในกรณีนี้ ก็คือเหตุผลที่ตรงตามถ้อยคำของกฎหมาย ดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง กล่าวคือ ผู้ซื้อต้องการไต่ทรัพย์สินไปโดยปลอดจำนองจึงได้เข้าใช้หนี้จำนองอย่างไรก็ดี Planiol ได้กล่าวไว้ในทำนองที่ว่า ในทางปฏิบัติคงจะไม่เกิดกรณีที่ผู้ซื้อเข้าใช้หนี้จำนองจนเสร็จเรียบร้อยแล้วรับช่วงสิทธิมาไล่เบียดเอากับผู้ขาย เพราะหากเป็นเช่นนั้นย่อมเท่ากับว่า ผู้ซื้อบังคับจำนองเอาแก่ทรัพย์สินของตนเองซึ่งคู่จะเป็นเรื่องที่แปลกอยู่

¹² เทพวิฑูรย์, พระยา. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธ. 2468 บรรพ 1-2

ดังนั้น กรณีที่จะเกิดขึ้นจึงได้แก่ กรณีที่ผู้ซื้อเงินไม่พอไถ่จำนองทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ซึ่งหากยอมให้ผู้ซื้อรับช่วงสิทธิได้แล้ว ก็จะช่วยยังมีให้เจ้าหนี้จำนองรายหลังบังคับจำนอง เพราะเมื่อบังคับจำนองแล้ว ผู้ซื้อกลับจะได้รับชำระหนี้ก่อน ซึ่งหากทรัพย์สินราคาขายแล้ว ตนเองก็อาจไม่ได้รับชำระหนี้หรือไม่เพียงพออันเป็นผลเสียแก่ตนเอง ทั้งยังจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบังคับจำนองอีกมากมายด้วย ¹³

2.3.2 มีปัญหาว่า ที่ควมพิเคราะห์ได้ว่า ใ้ราคาซื้อขายนั้นจะหมายความว่าอย่างไร ปัญหาเมื่อดูจากตัวบทภาษาอังกฤษแล้วได้ใช้คำว่า "purchase price" ส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ใช้คำว่า "the price of his acquisition" ซึ่งอาจแปลได้ตรงกันว่า หมายถึง ราคาทรัพย์สินที่ซื้อชายนั่นเอง กล่าวคือ ในการที่ผู้ขายใช้หนี้ให้แก่ผู้รับจำนองนั้น ก็โดยการเอาเงินราคาทรัพย์สินที่จะต้องชำระให้แก่ผู้ซื้อไปใช้ให้แก่ผู้รับจำนองเป็นตำแหน่งที่ผู้ขายเป็นคนใช้หนี้จำนองเอง แต่เพื่อป้องกันมิให้ผู้ขายกระทำการทุจริต คือ เก็บเงินไว้เอง ไม่ยอมเอาไปไถ่จำนอง ในกรณีนี้ผู้ซื้อยอมเสียหาย คือ ในการซื้อทรัพย์สินนั้นตนยอมจะต้องการได้ทรัพย์สินโดยปลอดจากจำนอง และได้ตกลงกันเรียบร้อยแล้ว ผู้ซื้อจะต้องจัดการไถ่จำนองให้เรียบร้อย เมื่อได้เงินจากตนไปแล้วแต่เมื่อได้จ่ายเงินกันจริง ๆ กลับบิณฑริ้วไม่ทำตามสัญญาผู้ซื้อยอมจะเดือดร้อนอาจต้องฟ้องร้องกันอีก เพื่อตัดปัญหายุ่งยากกฎหมายจึงให้ผู้ซื้อหักเงินราคาทรัพย์สินที่จะต้องจ่ายให้ผู้ซื้อเพื่อที่ตนจะนำไปใช้ให้เจ้าหนี้จำนองเสียเลยเป็นอันหมดปัญหา ซึ่งจากหลักดังกล่าวนี้ย่อมหมายความว่า ผู้ซื้อจ่ายไปเฉพาะในส่วนของตนที่เจ้าหนี้มีอยู่อันมีทรัพย์สินจำนองเป็นประกันได้เท่านั้น เช่น ก. กู้เงิน ช. 100,000 บาท ก. เอาที่ดินราคา 50,000 บาท ของตนมาจำนองประกันไว้ ต่อมา ก. ขายที่ดินให้ ค. ในราคา 45,000 บาท เช่นนี้ ค. ยอมจะจ่ายเงินให้แก่ ช. ผู้รับจำนองเพียง 10,000 บาท เท่านั้น มิใช่ว่าจะต้องเอาราคาซื้อขายทั้งหมด 45,000 บาทไปจ่ายให้แก่เจ้าหนี้ เพราะ ช. มีสิทธิได้รับเพียงเท่าที่มีสิทธิได้รับเท่านั้น จะรับเงินทั้งหมดไม่ได้เนื่องจากตนมิใช่ผู้ขายทรัพย์สิน

13.

Planioi Marcel, Treatise on Civil Law, Vol. 2 - Part 2,

pp. 279 - 280.

2.3.3 การนำราคาซื้อไปใช้ให้แก่เจ้าหน้าที่จำนวนนั้น มีปัญหาว่าจะเกิดกรณีรับช่วงสิทธิขึ้นหรือไม่ ถ้าปรากฏว่าราคาซื้อนั้นพอใช้ให้แก่เจ้าหน้าที่เรียบร้อยแล้ว ไปทุกราย ปัญหานี้อาจตอบได้ว่า การรับช่วงสิทธิย่อมจะไม่เกิดขึ้นเพราะหนี้จำนวนองระงับไปแล้ว และผู้ซื้อก็มีโอกาสความเสียหายแต่อย่างใด เนื่องจากเงินที่เขาไปไถ่จำนวนองก็เอามาจากราคาทรัพย์สินที่จะต้องจ่ายให้แก่ผู้ขายนั่นเอง เช่นจากตัวอย่างข้างต้น หนี้จำนวนองมีเพียง 10,000 บาทเท่านั้น ในขณะที่ราคาทรัพย์สินถึง 45,000 บาท เมื่อใช้หนี้ไปแล้วก็เป็นอันยุติ ไม่มีการรับช่วงสิทธิเกิดขึ้น ฉะนั้นการรับช่วงสิทธิจะเกิดขึ้นได้ก็เฉพาะกรณีที่ผู้รับจำนวนหลายรายมีอันดับต่างกัน และราคาซื้อทรัพย์สินนั้นน้อยกว่าหนี้จำนวนองที่มีอยู่ เป็นเหตุให้หนี้จำนวนองไม่สามารถถูกใช้ให้หมดไปได้ คงติดอยู่กับเจ้าหน้าที่บางคนดังตัวอย่างข้างต้น

2.3.4 มีปัญหาต่อไปว่า แม้ราคาซื้อทรัพย์สินจะไม่เพียงพอที่จะใช้หนี้จำนวนองให้ครบถ้วนก็จริง แต่ผู้ซื้อจ่ายเงินส่วนตัวอยู่มาก จึงตั้งปัญหาโดยชำระราคาทรัพย์สินให้ผู้ขายเรียบร้อยแล้วเอาเงินส่วนตัวไปใช้ให้แก่เจ้าหน้าที่จำนวนองจนเสร็จไปอีก เช่นผู้ซื้อจะได้รับช่วงสิทธิหรือไม่

ปัญหานี้หากพิจารณาถึงหลักการที่ว่า ผู้ซื้อจะต้องเอาเงินราคาซื้อนั้นเองไปใช้ให้แก่เจ้าหน้าที่จำนวนอง จึงน่าจะไม่ใช่เงื่อนไขของกฎหมาย เพราะกรณีนี้ผู้ซื้อเอาเงินของตนเองไปใช้ให้

แต่หากได้พิจารณาในทางปฏิบัติแล้วอาจเห็นได้ว่า กรณีดังที่ได้ยกตัวอย่างมานั้นน่าจะไม่ค่อยเกิดขึ้น เพราะผู้ซื้อคงไม่ยอมรับภาระหนักเช่นนั้นเป็นแน่ คงจะได้มีข้อตกลงกันมาก่อนแล้วว่าใครจะเป็นผู้ไถ่จำนวนอง หากตกลงให้ผู้ซื้อเป็นผู้ไถ่จำนวนองก็อาจมีการตกลงราคาทรัพย์สินให้ต่ำกว่าปกติ แล้วการซื้อขายเป็นอันเสร็จสิ้นกันไปจึงไปก่อให้เกิดการรับช่วงสิทธิอะไรกันอีก หรือตกลงราคาซื้อให้ครอบคลุมจำนวนหนี้จำนวนองทั้งหมดด้วย

อย่างไรก็ตาม ใ้มีปัญหาเกิดขึ้นว่า หากผู้ซื้อต้องการไถ่ทรัพย์สินนั้นจริง ๆ จึงยอมเสียเงินไถ่จำนวนองทั้งหมด ซึ่งอาจเอามาจากราคาทรัพย์สินบางส่วน นอกนั้นเป็นเงินของตนเอง หรือเอาเงินของตนเองทั้งหมดมาใช้หนี้จำนวนองไป เช่นนี้จะเห็นได้ว่า ผู้ซื้อได้ทำไป

เพื่อประโยชน์ของผู้ขายจริง ๆ ถ้าหากไม่ยอมให้ได้รับช่วงสิทธิแล้วมีก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ซื้อ หรือ บัญชีผู้เขียนเห็นว่าน่าจะเรียกได้โดยอาศัยบทบัญญัติมาตรา 230 แต่ในทางปฏิบัติคงจะไม่ค่อยเกิดขึ้น

2.3.5 จากตัวอย่างของพระยาเทพวิฑูร และของกรมร่างกฎหมายคงได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า เป็นกรณีที่เกิดข้อพิพาทกันเรียบร้อยแล้ว แต่ราคาทรัพย์สินต่ำกว่าจำนวนหนี้จำนวนที่มีอยู่ เป็นเหตุให้จำนวนยังคงติดอยู่อีก 1 ราย จึงมีปัญหาค่าพิจรรยาว่า เมื่อหนี้จำนวนยังไม่ได้รับการชดเชยเต็ม ก็ยอมแน่นอนว่าเจ้าหนี้รายนั้นจะต้องบังคับจำนวนอย่างแน่นอน แม้การเข้ารับช่วงสิทธิจากผู้ซื้อจะช่วยเป็นเครื่องค้ำรองมิให้เจ้าหนี้จำนวนรายนั้นบังคับจำนวนในขณะที่ราคาทรัพย์สินตกต่ำ เนื่องจากจะทำให้ตนเสียหายอันเป็นเหตุผลท่านเองเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิในกรณีแรกก็ตาม แต่เมื่อราคาดีขึ้น เจ้าหนี้ยอมจะตกลงบังคับจำนวนอยู่นั้นเอง เป็นเหตุให้ทรัพย์สินหลุดมือไปจากผู้ซื้อในที่สุด การรับช่วงสิทธิจะมีประโยชน์ก็เพียงเพื่อช่วยปฏิบัติ การขายทรัพย์สินไว้อีกตอนที่ทรัพย์สินราคาดีขึ้น เพื่อให้ตนได้รับการชดเชยเต็มไม่ขาดทุนเท่านั้น ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นแล้วก็น่าคิดว่า กรณีดังกล่าวนี้จะเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ เพราะผู้ซื้อทรัพย์สินยอมจะต้องการไถ่ทรัพย์สินไว้เป็นกรรมสิทธิของตน ดังนั้นหากผู้ซื้อทราบเสียแต่แรกแล้ว ช่างยังอาจขาดทุนอีกด้วย หากทรัพย์สินราคาตกต่ำ เช่นนี้เชื่อว่าคงไม่มีผู้ใดซื้อทรัพย์สินเป็นแน่ หรือไม่ก็คงจะไถ่ทำข้อตกลงชดเชยปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้เสร็จสิ้นกันไปก่อนแล้ว อนึ่ง แม้หากท่านจะเข้าไถ่หนี้เพื่อไถ่ทรัพย์สินหลุดจากจำนวนโดยทรัพย์สินของตนเองมีราคาทรัพย์สินที่ซื้อขายแต่ตนเองก็อาจทำไม่ได้ เพราะไม่มีทรัพย์สินเพียงพอ หรือหากมีทรัพย์สินเพียงพอและได้ไถ่หนี้ไปตนเองก็ยอมจะได้รับความเสียหาย เพราะจะรับช่วงสิทธิจากเจ้าหนี้ไปได้เบียดจากผู้ขายไม่ได้ เนื่องจากไม่เข้าเงื่อนไขของกฎหมายที่ให้ไถ่หนี้แต่จากราคาซื้อขายเท่านั้นดังได้กล่าวมาแล้ว

ปัญหาดังกล่าวนี้นักเขียนเห็นว่าในทางปฏิบัติอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีต่อไปนี้ เช่น ผู้ซื้อและผู้ขายอาจไถ่ทำข้อตกลงกันมาก่อนแล้วว่า ผู้ขายจะนำราคาทรัพย์สินส่วนหนึ่งไปไถ่หนี้จำนวน บางส่วนจะให้แก่ผู้ขาย โดยนัดไปชำระกันให้เรียบร้อยในวันจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน ส่วนหนี้จำนวนที่เหลือได้ตกลงกันให้ผู้ขายรับผิดชอบไปเองจำนวนเอง (กฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้รับโอนทรัพย์สินเป็นผู้ไถ่จำนวนเองได้) โดยอาจตกลงราคาซื้อขายให้ต่ำลง

เพื่อชดเชยกับภาระหนักของผู้ชายที่จะต้องไปไถ่จำนองเมื่อตกลงกันตั้งนี้แล้ว ผู้ชายก็อาจพิจารณาหาทางเลือกต่อไปได้หลายทาง เช่น ถาหากว่าตนต้องการไถ่ทรัพย์สินปลอดจากจำนองจริง ๆ ก็อาจนำเงินของตนซื้หนี้จำนองนั้นให้เสร็จไป ซึ่งในกรณีนี้จะไม่มีการรับช่วงสิทธิใด ๆ เกิดขึ้นอีก แต่ถาเจ้าหนี้จำนองที่เหลืออยู่นั้น ไม่ยอมรับชำระหนี้เพราะหนี้ของตนยังไม่ถึงกำหนดตนต้องการไถ่คอกเบี้ยต่อไปอีก เช่นนั้นจำนองยอมจะยังคงมีอยู่ต่อไป หรือหากผู้ซื้อต้องการจะไถ่หนี้ให้หมดแต่ตนเองไม่มีเงินพอ เช่นนั้นจำนองยอมจะยังคงอยู่และหากหนี้ถึงกำหนดเจ้าหนี้รายนั้นฟ้องบังคับจำนองเอาทรัพย์นั้น ผู้ซื้อยอมจะไถ่รับช่วงสิทธิชำระหนี้ก่อน แม้ตนจะเสียที่ดินไป แต่ตนก็ไม่ขาดทุนหรือหากขณะนั้นราคาที่ดินตกต่ำมาก เจ้าหนี้จำนองที่คิดจะบังคับจำนองก็อาจไม่กล้าทำเช่นนั้น เพราะตนจะได้รับความเสียหายดังกล่าวมาแล้ว การบังคับชำระหนี้จึงต้องประวิงต่อไป ในภายหลังเมื่อผู้ซื้อทรัพย์สินเพิ่มขึ้นจึงนำมาไถ่จำนองยอมทำให้ตนไถ่ทรัพย์สินมาโดยบริบูรณ์ การรับช่วงสิทธิจึงเกิดขึ้นได้เฉพาะกรณีดังกล่าวมานี้ มิใช่จะทำให้ผู้ซื้อเอาทรัพย์สินจากตนไปไถ่จำนองเสร็จหมดแล้วไปไล่เบี้ยจากผู้ขายตามความรู้สึกของคนทั่วไป

แต่กรณีที่น่าจะเกิดขึ้นจริง ๆ ตามเจตนารมณ์ของผู้ร่างกฎหมาย น่าจะได้อีก กรณีต่อไปนี้คือ คู่สัญญาซื้อขายตกลงราคาซื้อขายมากกว่าหนี้จำนองที่มีอยู่ ซึ่งหากไถ่แล้วราคาซื้อหนี้ไปใช้ให้เจ้าหนี้หมดหนี้จำนองยอมจะไม่คิดตัวทรัพย์สิน และไม่เกิดการรับช่วงสิทธิขึ้น แต่เนื่องจากในขณะนั้นผู้ซื้อไม่มีเงินไม่พอที่จะไถ่หนี้ค่าซื้อทั้งหมด จึงได้ไถ่หนี้แก่เจ้าหนี้จำนองไปเพียงบางราย และยังคงติดจำนองอยู่อกบางราย กรณีนี้ผู้ซื้อยอมเข้ารับช่วงสิทธิเป็นเจ้าหนี้จำนอง และอาจไถ่ประโยชน์ในแง่ที่จะช่วยยับยั้งเจ้าหนี้จำนองที่เหลืออยู่มิให้บังคับจำนองในขณะที่ทรัพย์สินยังคงตกค่า พอให้ผู้ซื้อใช้เวลาไปหาเงินมาใช้หนี้ที่เหลือจนครบและเมื่อใช้หนี้ครบแล้วยอมไถ่กรรมสิทธิไปโดยบริบูรณ์

2.3.6 มีปัญหาว่าหากเกิดกรณีที่ผู้รับโอนทรัพย์สินที่จำนอง เช่นอาจเป็นผู้ซื้อหรือไถ่มาโดยการให้ หากผู้ซื้อหรือผู้รับโอนโดยวิธีอื่นนั้นได้ไถ่ทรัพย์สิน ผู้ไถ่จะไถ่สิทธิอย่างไรอีกต่อไปหรือไม่ หรือว่าผู้ใดต้องรับผิดชอบเอาเองโดยจะไล่เบี้ยจากใครอีกไม่ได้

ปัญหาที่กล่าวนี้เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของผู้รับโอนทรัพย์สินที่
 จำนวนในมาตรา 736 - 743 แล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายให้สิทธิแก่ผู้รับโอนทรัพย์สินในการที่จะได้
 จำนวนเท่านั้นแต่ไม่ได้ให้โอกาสรับช่วงสิทธิไว้วางย จึงน่าจะรับช่วงสิทธิไม่ได้ อยางไรก็ดี
 มีบทบัญญัติที่น่าจะถือว่าใกล้เคียงอยู่บ้างคือ มาตรา 724 แต่ผู้เขียนก็เห็นว่า ไม่น่าจะนำมาใช้ได้
 เพราะมาตรา 724 เป็นเรื่องผู้จำหน่ายทรัพย์สินของตนเองไว้เพื่อประกันตนเองบุคคลอื่นจะทอง
 ขำระ และเข้าใช้หนี้เสียเองแทนลูกหนี้เพื่อปกป้องมิให้ทองบังคับจำนวน ซึ่งในกรณีผู้จำหน่ายยอม
 จะไปเรียกจากลูกหนี้ได้ตามจำนวนที่ตนใช้ไป ซึ่งถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิกรณีหนึ่งของมาตรา
 229 (3) (คงจะไ้กล่าวต่อไป) ซึ่งจะเห็นได้ว่ากรณีของมาตรานี้เป็นเรื่องการเข้าใช้หนี้
 จำนวนให้แก่เจ้าหนี้โดยผู้จำหน่าย แต่การไ้จำนวนเป็นเรื่องการขอไ้จำนวนของผู้รับโอนทรัพย์สิน
 โดยเฉพาะ และจำนวนเงินที่ไ้จำนวนก็มีจำนวนที่ประชาน แต่เป็นการใช้ราคาทรัพย์สินตาม
 สมควรเท่านั้น อาจน้อยกว่าที่ประชานก็ได้ หากทรัพย์สินราคาตก หรือเจ้าหนี้ยอมขึ้นราคาทรัพย์สิน
 เพียงเล็กน้อยตามผู้รับโอนเสนอไป ดังนั้นแม้ผู้รับโอนจะมีลักษณะคล้ายจะเป็นผู้รับช่วงเป็นผู้รับ
 จำนวนแทนผู้จำหน่ายเต็ม แต่ก็ไม่น่าจะรับช่วงสิทธิไ้คือ ส่วนการจะห้มาไ้บทบัญญัติมาตรา
 229 (2) อีกรั้ยังจะห้ไม่ได้ เพราะบทบัญญัติทั้งสองเรื่องนั้ต่างกัน กล่าวคือ ตามมาตรา
 229 (2) เป็นเรื่องที่เอาราคาซื้อใช้หนี้จำนวนเป็นทำนองว่าผู้ขายเป็นผู้ใช้หนี้จำนวนของตน
 เสร็จไม่ มีใ้ว่าผู้ซื้อเป็นผู้ไ้จำนวนเอง ตามมาตรา 736 นอกจากนี้ทั้งสองเรื่องนั้ยังมี
 ขอบแตกต่างอย่างอื่นอีก เช่น มาตรา 229 (2) จำกัดเฉพาะการซื้อสิ่งห้ทรัพย์สินเท่านั้น
 ถ้าเป็นการไ้สิ่งห้ทรัพย์สิน หรือเป็นการซื้อสิ่งห้ทรัพย์สินซึ่งอาจจำนวนโดยยอมจะไม่เข้ากรณี
 แต่การไ้จำนวนยอมทำไ้ทุกกรณี เงินที่ใ้ให้เจ้าหนี้ตามมาตรา 229 (2) เป็นราคาซื้อ
 ทรัพย์สิน แต่เงินที่ผู้รับโอนเสนอใ้ตามมาตรา 738 เป็นเงินอันสมควรกับราคาทรัพย์สิน และ
 ขอสำคัญ การใ้หนี้รับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 (2) ไม่ทำให้จำนวนระงับแต่กลับยังสงวนจำนวน
 ไว้เพื่อให้ผู้ซื้อไ้รับช่วงสิทธิของผู้รับจำนวนเอาแก่ลูกหนี้ตามมาตรา 226 เสมือนว่าผู้ซื้อเป็น
 ผู้รับจำนวนเอง แต่ผลของการไ้ถอนในลักษณะจำนวนทำให้จำนวนและสิทธิของเจ้าหนี้จดทะเบียน
 ระงับ (มาตรา 744 (4)) นอกจากนี้ ตามหลักการรับช่วงสิทธิผู้ซื้อจะรับช่วงสิทธิไ้คือเมื่อ
 ราคาที่ใ้ให้เจ้าหนี้เป็นจำนวนที่ใ้หนี้เจ้าหนี้รายนั้นไ้หมดสิ้นเชิง ถ้าใ้หนี้เจ้าหนี้ผู้รับจำนวน
 ไม่หมด แม้จะรับช่วงสิทธิบางส่วนไ้แต่ก็ไม่น่าจะตรงตามเจตนารมณ์ของมาตรา 229 (2)

นี้ เพราะเจ้าหนี้จำนองยังคงมีสิทธิบังคับจำนองได้อยู่นั่นเอง โดยคนจะบังคับให้เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้จำนองนั้นไม่ได้จึงจำเป็นที่จะต้องใช้หนี้ให้ครบถ้วนแล้วรับช่วงสิทธิมาทั้งหมด¹⁴ แต่สำหรับผู้รับโอนไม่จำเป็นต้องใช้หนี้ให้เจ้าหนี้หมดทุกคน เพียงแต่ชำระค่าทรัพย์สินพอสมควรก็ใช้ได้แล้ว คือ ไม่ได้อยู่จำนวนหนี้ประธานแต่ชำระทรัพย์สินเป็นเกณฑ์ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าหากผู้ซื้อไปไถ่จำนองทรัพย์สินในภายหลังแล้วยอมจะรองรับผิดเอาเองจะไปไล่เบี้ยต่อไปไม่ได้ แต่ผู้ซื้อก็ไม่ควรจะเสียหาย เพราะเรื่องนี้จะโคตรกลงกันในการซื้อขายก็เรียบร้อยแล้ว และผู้ขายก็อาจตกลงราคาให้เหมาะสมกับภาระค้ำถ่วงแล้ว

2.3.7 มีปัญหาว่า ผู้ขายทรัพย์สินซึ่งติดจำนองนี้จะต้องเป็นลูกหนี้ในหนี้ประธานเท่านั้น หรือจะหมายถึง กรณีที่เอาทรัพย์สินของตนไปจำนองประกันหนี้ผู้อื่นด้วย เช่น ก. เป็นลูกหนี้เงินกู้ ข. ค. เอาที่ดินของตนไปเป็นประกันหนี้ ค. กูเงิน ค. ค. ก็เอาที่ดินนั้นไปประกันหนี้ให้ ค. ไว้อีก เช่นนี้ หาก ค. ขายที่ดินให้ ง. ง. เอาเงินราคาทรัพย์สินนั้นไปใช้ ข. ไปเป็นการใช้หนี้จำนองเสร็จไป แต่เงินไม่พอใช้ให้แก ค. เช่นนี้จะเกิดการรับช่วงสิทธิในกรณีหรือไม่

ปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่า น่าจะไม่เข้ากรณีที่จะรับช่วงสิทธิได้ตามมาตรานี้ เพราะหากโคตรกลงกันให้ ง. ผู้ซื้อเป็นผู้ไถ่จำนองให้แก ค. ย่อมเกิดการได้เปรียบเสียเปรียบกันขึ้น เพราะ ง. มีชื่อผู้จำนองเองแต่คน ค้ำถ่วง แม้ ง. จะใช้หนี้ให้ ค. ไปเพื่อป้องกันมิให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้โดยการขายทอดตลาด คนก็ไม่อาจรับช่วงสิทธิไปไล่เบี้ยจาก ค. ผู้เป็นลูกหนี้ตามมาตรา 724 ได้ แต่ถ้าให้ ค. เป็นผู้ไถ่จำนองเองแล้ว ค. ยอมไปไล่เบี้ยจาก ค. โคตรตามมาตรา 724 ซึ่งถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิกรณีหนึ่ง ฉะนั้นในทางปฏิบัติคงไม่มีใคร

¹⁴ เสนีย์ ปราโมช, มรว. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยค้ำประกัน จำนอง จำน่า, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2521), หน้า 732 - 735.

ยอมเสียเปรียบโดยไม่สมควร ดังนั้นทางที่ถูกจึงอาจเป็นว่า ง. ผู้ขอเอาเงินไปใช้ให้ ค. เจ้าหนี้จำนองให้เสร็จไปโดยเป็นการชำระหนี้ในนามของ ค. ผู้จำนอง หรือไม่กักตวงกันให้ ค. ผู้จำนองเป็นผู้ไปใช้หนี้ให้เรียบร้อยแล้วจึงขายให้ตน หากปล่อยให้ ง. เป็นผู้ไถทรัพย์สินเองแล้ว ค. ยอมจะไต่เปรียบเพราะมีผู้ใช้หนี้ให้ตนโดยที่ ง. เองไม่อาจไปไล่เบี้ยเอาจาก ค. ได้ ส่วน ค. ก็ไม่อาจไปไล่เบี้ยจาก ง. ได้ เพราะค. มีผู้ใช้หนี้เพื่อป้องกันการยึดทรัพย์จำนองตามมาตรา 724 อย่างไรก็ตาม หากในขณะที่ซื้อขายกันนั้นหนี้จำนองอีกรายหนึ่งนั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระ และเจ้าหนี้ก็ไม่ยอมรับชำระเช่นนี้ ก็อาจตกลงกันให้ผู้ขอเป็นผู้รับภาระไปไถเอาเองก็ได้ และกรณียอมจะเกิดการรับชวงสิทธิตามมาตรา 229 (2) นี้ได้

2.3.8 การเข้าใช้หนี้ของผู้ขอ นั้น โดยหลักแล้วก็เพื่อที่จะรักษาทรัพย์ของตนไว้มิให้ถูกบังคับจำนองบังคับไกลกลางมาแล้ว ฉะนั้นการชำระหนี้เช่นนี้จึงคล้ายกันว่าเป็นการชำระหนี้จำนองมีใช้หนี้ประชาชน จึงมีปัญหาว่าในการรับชวงสิทธินั้นผู้ขอรับชวงสิทธิในหนี้ส่วนใด

ปัญหานี้ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะรับไปเฉพาะหนี้จำนอง กล่าวคือที่จะบังคับเอาทรัพย์ที่จำนองเท่านั้น เช่น หากเจ้าหนี้จำนองรายที่เหลือบังคับเอาทรัพย์สินขายทอดตลาด ผู้ขอยอมจะได้รับการชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น คือ พิจารณาเฉพาะตัวทรัพย์เท่านั้น มิได้พิจารณาไปถึงหนี้ประชาชนของเจ้าหนี้จำนองคนที่ตนเขาได้รับชวงสิทธิ แต่หากพิจารณาตามหลักของจำนองแล้ว หนี้ประชาชนยอมจะถูกชวงมาควย เพราะหนี้จำนองเป็นหนี้อุปกรณจะอยู่อย่างใดก็คล้ายมิได้จะตองอยู่คู่กับหนี้ประชาชนเสมอ

2.3.9 มีปัญหาว่าจะตองเป็นการใช้ราคาค่าซื้อให้แก่เจ้าหนี้จำนองเท่านั้น หรือว่า จะยอมให้ใช้ในเรื่องอื่น ๆ ได้ควย เช่น จะใช้ในเรื่องบริมสิทธิได้หรือไม่ ปัญหาที่ศาสตราจารย์เสนีย์ ๑ ได้ให้ความเห็นไว้ว่าจะใช้กับบริมสิทธิไม่ได้ เพราะกฎหมายบัญญัติไว้ชัดแล้ว¹⁵ แต่ตามกฎหมายฝรั่งเศส Planiol ไต่กลางว่าไต่รวมถึงบริมสิทธิควย เพราะความจริง

¹⁵ เสนีย์ ปราโมช, มรว. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าควย นิตินกรรมและพิมพ์ เล่ม 2, หน้า 1001.

ก็ไปตามแต่ละเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้จะไต่ชำระเสร็จสิ้นเชิง" กล่าวคือ ลูกหนี้รวมแต่ละคนจะต้องรับผิดชอบชำระหนี้แก่เจ้าหนี้โดยสิ้นเชิงอย่างทักฎหมายอังกฤษ หมายความว่า รับผิดชอบกันและรับผิดชอบเป็นรายคน (jointly and severally) หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็น "ความรับผิดชอบกันและแทนกัน" อันเป็นกรณีของหนี้รวม (obligation in solido) ทางฝ่ายลูกหนี้ ความรับผิดชอบของลูกหนี้รวมแต่ละคน และทุกคน มีอยู่เต็มตามที่เจ้าหนี้มีสิทธิในหนี้นั้น คล้ายกับว่าลูกหนี้ทุกคนและแต่ละคนมีหนี้เหมือนกันที่จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้ เพียงแต่ว่าถ้าเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ครบถ้วนเมื่อใดแล้ว จะเรียกร้องเกินกว่านั้นอีกไม่ได้ เพราะฉะนั้นเจ้าหนี้ไม่เพียงแต่จะมีสิทธิฟ้องให้ลูกหนี้คนใดคนหนึ่งคนเดียวชำระหนี้ทั้งหมด แต่อาจฟ้องลูกหนี้ทุกคนพร้อมกันให้ลูกหนี้ชำระหนี้เป็นส่วน ๆ หรือจะฟ้องลูกหนี้แต่ละคนจนกว่าจะไต่รับชำระหนี้ครบถ้วนก็ได้ เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเลือกบังคับชำระหนี้ของตนอย่างใดก็ได้ ทั้งนี้ เพราะความมุ่งหมายของการให้ลูกหนี้รวมรับผิดชอบกันนั้น ก็เพื่อให้เจ้าหนี้ต้องเสี่ยงต่อการที่ลูกหนี้มีทรัพย์สินลดน้อยลง หรือไม่อยู่ในฐานะจะชำระหนี้ได้

ส่วนผลของการเป็นลูกหนี้รวมกันระหว่างกันเองนั้น ย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 296 ซึ่งบัญญัติว่า "ในระหว่างลูกหนี้รวมกันทั้งหลายนั้น ทานว่าต่างคนต่างต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้อำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าส่วนที่ลูกหนี้รวมกันคนใดคนหนึ่งจะชำระหนี้นั้น เป็นอันจะเรียกเอาจากคนนั้นไม่ได้ไซ้ร้ ยังขาดจำนวนอยู่เท่าไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ ซึ่งว่าต้องออกส่วนคายนั้น ก็ต้องรับใช้ แต่ถาลูกหนี้รวมกันคนใด เจ้าหนี้ได้ปลดให้หลุดพ้นจากหนี้อันรวมกันนั้นแล้ว ส่วนที่ลูกหนี้คนนั้นจะพึงต้องชำระหนี้ก็ตกเป็นพินแก่เจ้าหนี้ไป" กล่าวคือ โดยปกติแล้วลูกหนี้รวมกันแต่ละคนย่อมต้องรับผิดชอบแบ่งกันเท่า ๆ กัน แต่อาจทำความตกลงแบ่งกันรับผิดชอบไม่เท่ากันก็ได้

สำหรับบ่อเกิดของหนี้รวมหรือลูกหนี้รวมนั้น ในทางตำราได้แยกออกเป็น 2 ประเภท คือ เกิดจากสัญญาอย่างหนึ่งและเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายอย่างหนึ่ง สำหรับลูกหนี้รวมที่เกิดขึ้นโดยมุลสัญญานั้น เกิดจากการที่คู่กรณีได้ตกลงกันให้ลูกหนี้รับผิดชอบกัน เช่น ผู้ค้าประกันเงินกู้โดยปกติหาใช่ลูกหนี้ร่วมกับลูกหนี้เงินกู้ไม่ แต่โดยขอสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับผู้ค้าประกัน อาจกำหนดให้ผู้ค้าประกันต้องรวมรับผิดชอบกับลูกหนี้เงินกู้เป็นลูกหนี้ชั้นตนควย มีผลให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้จากลูกหนี้เงินกู้ และผู้ค้าประกันทั้งสองคน หรือคนใดคนหนึ่งก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่

หากสัญญาไมไ่ระบุว่า ลูกหนี้ทั้งหมดจะต้องรับผิดชอบอย่างไร และกรณีเป็นที่สงสัย
 แม่เป็นหนี้อันแบ่งชำระได้ มาตรา 297 ก็สันนิษฐานว่า เป็นลูกหนี้รวม ดังที่บัญญัติว่า "ถ้า
 ในสัญญาอันหนึ่งอันใดมีบุคคลหลายคนรวมกันผูกพันตนในอันจะกระทำการชำระหนี้ไว้ หากกรณี
 เป็นที่สงสัยขึ้น ทานว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบอย่าง เป็นลูกหนี้รวมกัน แม้ถึงว่าเป็น
 การอันจะแบ่งกันชำระได้"

ตัวอย่างเช่น โจทก์ทำสัญญาเช่าที่ดินและโรงเรือนจากจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2
 โดยวางเงินมัดจำไว้ด้วย ฝ่ายจำเลยผิดสัญญา โจทก์ฟ้องเรียกเงินมัดจำคืนจากจำเลยที่สอง
 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลยทั้งสองต้องร่วมกันคืนเงินมัดจำให้โจทก์ เพราะเป็นคู่สัญญารวมกัน
 ไม่ได้แยกความรับผิดไว้ จำเลยที่ 1 จะเถียงว่าโดยสมัครใจไปครั้งหนึ่งแล้ว จำเลยที่ 2 จึงจะ
 รับผิดชอบอีกครึ่งหนึ่งไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 221/248) หรือผู้ประกันหลายคนทำสัญญาประกันตัวจำเลย
 ศาลฉบับเดียวกัน โดยไม่มีข้อความแยกกันรับผิด ต้องรับผิดชอบเป็นลูกหนี้รวม สำหรับเงินที่ศาลสั่งปรับนาย
 ประกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 265/2495, 372/2524) ระหว่างผู้ค้าประกันด้วยกัน บทบัญญัติใน
 ลักษณะคำประกันมิได้กำหนดความรับผิดไว้จึงต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้รวมกัน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่
 359/2509, 1066/2521)

สำหรับกรณีที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายนั้นมีอยู่หลายกรณีด้วยกัน เช่น การที่มี
 ผู้เช่าจัดการงานนอกสั่งเกิดประโยชน์แก่กิจการหลายคนรวมกัน กิจการเหล่านั้นย่อมมีความรับผิด
 รวมกันที่จะต้องชดเชยเงินให้แก่ผู้เช่าจัดการงาน (มาตรา 395, 401) หรือบุคคลหลายคน
 รวมกันได้ทรัพย์สินของตนไปโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ ย่อมต้องรวมรับผิดในการคืน
 ทรัพย์สินให้แก่ผู้เสียหาย (มาตรา 406) ผู้รวมกันทำละเมิด (มาตรา 432) บุคคล
 ผู้ต้องรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของตน เช่น นายจ้างต้องรวมรับผิดกับลูกจ้าง
 (มาตรา 425) บิดามารดา ผู้ดูแลของรวมรับผิดกับผู้เช่าหรือผู้ก่ลจริต (มาตรา 429)
 ครูบาอาจารย์ นายจ้าง ผู้รับดูแลผู้ไร้ความสามารถต้องรวมรับผิดกับผู้ไร้ความสามารถ
 (มาตรา 430) ผู้รับขนของหลายทอดต้องรวมกันรับผิด (มาตรา 614) ผู้ส่งจ่าย ผู้รับรอง
 ผู้สลักหลัง ผู้รับอาวัล ต้องรวมกันรับผิด (มาตรา 967) ทุนส่วนจะต้องรับผิดรวมกันในการที่
 ผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งได้จัดการไปในทางที่เป็นธรรมดาค้าขายของห้าง (มาตรา 1050)

เจ้าของรวมต้องรับผิดชอบร่วมกันในหนี้อันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์รวมหรือในหนี้ซึ่งตกอับขึ้นใหม่ เพื่อชำระหนี้เดิม (มาตรา 1365) หนี้บางอย่างกฎหมายกำหนดให้สามักรรยารับผิดชอบกัน (มาตรา 1490) บิดามารดาต้องร่วมกันอุปการะ และให้การศึกษาตามสมควรแก่บุตรผู้เยาว์ (มาตรา 1564) นายจ้างต้องหักภาษีเงินได้ของลูกจ้างส่งกรมสรรพากร มิฉะนั้น ต้องรับผิดชอบร่วมกับลูกจ้างตามบทบัญญัติของประมวลรัษฎากร นอกจากนี้ กรณีที่ลูกหนี้เพียงคนเดียว แต่ลูกหนี้ตายลงมีทายาทหลายคนยังไม่ได้แบ่งมรดกกัน ทายาทก็จะกลายเป็นลูกหนี้รวมในหนี้ของเจ้ามรดกต่อไป ฯลฯ

(2) กรณีที่เป็นหนี้ซึ่งแบ่งชำระไม่ได้ ทั้งตามมาตรา 301 ซึ่งบัญญัติว่า "ถ้าบุคคลหลายคนเป็นหนี้ อันจะแบ่งชำระมิได้ ทานว่าบุคคลเหล่านั้นจะต้องรับผิดชอบอย่างลูกหนี้รวมกัน"

หนี้ไม่อาจแบ่งชำระได้ อาจเกิดขึ้นได้โดยสภาพของหนี้ตนเอง หรือโดยเจตนาของคู่กรณีก็ได้ สำหรับหนี้ไม่อาจแบ่งชำระโดยสภาพของหนี้ตนเอง ได้แก่ หนึ่งคเว่น หนี้ส่งมอบทรัพย์สินแบ่งไม่ได้ หรือเป็นหนี้ซึ่งลูกหนี้หลายคนต้องชำระรวมกัน

หนึ่งคเว่นโดยสภาพถือว่าแบ่งแยกชำระไม่ได้ เพราะการงดเว้นยอมมีเพียงบางส่วนไม่ได้ คงมีแต่คเว่นหรือไม่คเว่นเท่านั้น

ทรัพย์สินแบ่งได้ตามมาตรา 105 ได้แก่ ทรัพย์สินจะแยกออกจากกันไม่ได้ นอกจากจะเปลี่ยนภาวะแห่งทรัพย์สิน เช่น ช่าง มา รดยนต์ และบ้าน เป็นต้น กับทรัพย์สินซึ่งตามสภาพแบ่งไม่ได้ เช่น ทุนของบริษัท (มาตรา 118) ส่วน ควบ (มาตรา 107) ภาระจำยอม (มาตรา 1394, 1395) สิทธิจำนอง (มาตรา 717) สิทธิยึดหน่วง (มาตรา 284) เป็นต้น

หนี้ลูกหนี้ต้องชำระรวมกัน อาจเป็นหนี้ที่ลูกหนี้หลายคนสัญญาว่าจะชำระหนี้ร่วมกัน เช่น ช่างก่อสร้าง 2 คน ทำสัญญาก่อสร้างร่วมกันให้แก่ผู้จ้าง หรือเป็นกรณีที่ร่วมกันทำละเมิด ผู้ละเมิดต้องร่วมกันรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทน หรือแม่แต่ผู้ละเมิดหลายคนต่างคนต่างทำละเมิด ถ้าไม่อาจแยกได้ว่า ใครต้องรับผิดชอบในความเสียหายส่วนไหน

ศาลก็อาจพิพากษาให้รับผิดชอบร่วมกันได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2959/2529) หรือกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบร่วมกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 436/2510) สามีภรรยาด้วยกันจัดสรรที่ดินขาย แม้สามีลงชื่อในสัญญาขายที่ดินคนเดียว ภริยาก็กต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 912/2514)

แม่แต่กรณีทรัพย์สินที่จะส่งมอบเป็นทรัพย์สินแบ่งได้ ถ้าลูกหนี้เจ้าหนี้ตกลงกันให้ลูกหนี้ร่วมกันรับผิดชอบส่งมอบทรัพย์สินทั้งหมดในคราวเดียวกัน ลูกหนี้ก็จะแยกส่งเพียงบางส่วนหาได้ไม่ เช่น ก. และ ข. ทำสัญญาประนีประนอมยอมความจะร่วมกันชำระหนี้ให้ ค. 100,000 บาท ก. จะชำระหนี้ให้เพียงบางส่วนให้ ค. ไปบังคับเอาจาก ข. บางส่วนหาได้ไม่ กรณีเช่นนี้ถือว่า การชำระเงิน 100,000 บาท เป็นหนี้ที่แบ่งแยกไม่ได้โดยเจตนาของคู่กรณี ซึ่งอาจกลายเป็นหนี้แบ่งแยกได้โดยการเปลี่ยนแปลงเจตนาของคู่กรณีได้¹⁷

สำหรับผลของหนี้ที่แบ่งชำระไม่ใคร่ห่างกันเองนั้น กฎหมายให้บังคับค้ำประกันในเรื่องลูกหนี้รวม คือ ให้รับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะใดตกลงกันเป็นอย่างอื่น

กรณีที่สอง บุคคลผู้มีความผูกพันเพื่อผู้อื่นและได้ใช้หนี้ให้ไป

บุคคลผู้มีความผูกพันเพื่อผู้อื่นนั้น ได้แก่

(1) ผู้ค้ำประกัน ซึ่งมีความรับผิดชอบเพื่อประโยชน์ของลูกหนี้ตามมาตรา

693 วรรคสอง

(2) ผู้จำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้ของผู้อื่น แล้วเข้าชำระหนี้เสียเองแทนลูกหนี้ เพื่อป้องกันมิให้ของบังคับจำนอง ตามมาตรา 724

(3) บุคคลผู้เข้าใช้เงินเพื่อแทนหนี้ ตามมาตรา 958

มีข้อยกเว้นว่า ตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้นถือว่า การที่ผู้ได้ไป ซึ่งอสังหาริมทรัพย์แล้วเอาราคาชำระหนี้ให้แก่ผู้รับอำนาจไปตามมาตรา 229 (2) นั้น เป็น

¹⁷ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ : บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, หน้า 318 - 325.

การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 (3) นี้ด้วย เพราะผู้ขอได้เข้าใช้หนี้เพื่อลูกหนี้เช่นเดียวกัน
ในกรณีนี้ ดังนั้น การรับช่วงสิทธิตามกรณีที่สองจึงไม่ค่อยจะมีประโยชน์มากนัก เนื่องจาก
บทบัญญัติในกรณีที่สองนี้ ก็ครอบคลุมกว้างขวางใช้ได้กับกรณีทั่วไปได้อยู่แล้ว¹⁸

3.3 ตัวอย่างการรับช่วงสิทธิ

บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้หรือเพื่อยุติถึงกลานนี้ เมื่อได้ใช้หนี้
ให้เจ้าหนี้แทนลูกหนี้แล้วยอมจะมารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้จะไปไต่เบี่ยจากลูกหนี้ต่อไป ดัง
ตัวอย่างที่ผู้ยกขึ้น และคำพิพากษากฎีกา ดังนี้

(1) ก. กับ ข. ทำสัญญาเงิน ค. มา 1,000 บาท ค. เร่งรัดและ
ขู่ว่าจะฟ้องร้อง ก. จึงใช้เงิน 1,000 บาทให้ ค. ไป ก. ได้รับช่วงสิทธิของ ค. และได้เป็น
เจ้าหนี้ ข. ในจำนวนเงินทั้งหมด คือ 500 บาท (มาตรา 296)¹⁹

(2) ผู้ค้ำประกันร่วมกัน 2 คน เมื่อผู้ค้ำประกันคนหนึ่งได้ชำระหนี้
ทั้งหมดแทนลูกหนี้ไป ยอมรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ไปไต่เบี่ยเอากับผู้ค้ำประกันอีกคนหนึ่งใดคนหนึ่ง
ตามปพพ. มาตรา 229(3) และมาตรา 296

ปพพ. มาตรา 682 วรรคสอง บัญญัติสัมพันธ์ระหว่างผู้ค้ำประกัน
กับเจ้าหนี้ และมาตรา 693 บัญญัติสัมพันธ์ระหว่างผู้ค้ำประกันกับลูกหนี้ แต่ในระหว่าง
ผู้ค้ำประกันด้วยกัน บทบัญญัติในลักษณะค้ำประกันมิได้กำหนดความรับผิดชอบกันไว้ จึงต้องใช้หลัก
ทั่วไปตามมาตรา 229, 296 (คำพิพากษากฎีกาที่ 259/2509)

(3) เมื่อผู้ค้ำประกันได้ชำระหนี้แทนลูกหนี้ไปแล้ว ย่อมมีสิทธิไต่เบี่ย
เอาจากลูกหนี้ได้

¹⁸

Planiol Marcel, Treatise on Civil Law, Vol. 2 - Part 2,
pp. 280 - 280.

¹⁹

เทพวิฑูร, พระยา. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 - 2
มาตรา 1 - 240, หน้า 842.

คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญากันว่า ฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้แทนอีกฝ่ายหนึ่งให้แก่บุคคลภายนอก ซึ่งเป็นเจ้าหนี้คนนั้น บุคคลภายนอกนั้นมีสิทธิเรียกชำระหนี้จากฝ่ายที่จะใช้หนี้โดยตรงได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 114/2476)

(4) ลูกหนี้รวมกัน เมื่อไม่มีข้อกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นแล้ว ท่านว่าต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ลูกหนี้รวมคนหนึ่งชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไป มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้รวมคนอื่นชดเชยแก่ตนได้ตามส่วน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 850/2475)

(5) เดิมเจ้าหนี้ฟ้องเรียกเงินกู้จากโจทก์จำเลย ซึ่งปรากฏตามสัญญาว่าเป็นผู้กู้ร่วมกัน ศาลพิพากษาให้โจทก์จำเลยร่วมกันรับผิดชอบเงินกู้นี้ โจทก์ใช้เงินไปผู้เกี่ยวข้องหมดแล้วมาฟ้องเรียกเงินจากจำเลยครึ่งหนึ่ง คดีนี้จำเลยยอมต่อสู้โจทก์ ความจริงจำเลยเป็นแต่ผู้ค้ำประกันมิได้เป็นผู้กู้ร่วมกับโจทก์ ๆ หนีมีสิทธิเรียกให้จำเลยใช้เงินจำนวนนี้ไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 850/2493)

(6) การไต่ถามจะทำด้วยชำระหนี้แทนผู้รับก็ได้ ชำระหนี้แทนลูกหนี้ผู้เคยมีอุปการะคุณ โดยตั้งใจยกเงินนั้นให้ มิใช่เป็นการซื้อหรือรับโอนหนี้จากเจ้าหนี้จึงท่านว่าผู้ชำระหนี้แทนไปหาใคร่สมสิทธิหรือรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ไม่ เพราะฉะนั้นจะฟ้องเรียกเงินจากลูกหนี้ไม่ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 938/2475)

(7) โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 ร่วมกับทุจริตยกเงินของสหกรณ์ไป จึงต้องร่วมกันรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่สหกรณ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 432 วรรคแรก ในระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 ไม่มีพฤติการณ์ที่สมควรให้โจทก์กับจำเลยที่ 1 รับผิดชอบยิ่งหย่อนกว่ากัน จึงต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน ตามมาตรา 432 วรรคสาม เมื่อโจทก์ได้ชำระเงินให้เจ้าหนี้ไป ยอมรับช่วงสิทธิมาไล่เบี้ยเอากับจำเลยที่ 1 และที่ 2 ผู้ค้ำประกันของจำเลยที่ 1 ด้วยตาม ป.พ.พ. มาตรา 226 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1067/2524)

(8) บิดาและมารดามีหน้าที่ร่วมกันในการให้การอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษากับบุตรผู้เยาว์ อันเป็นลูกหนี้ร่วมกัน จึงต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้ออกข้อกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ซึ่งอาจกำหนดโดยนิติกรรมสัญญาหรือตามกฎหมายบัญญัติไว้

สามี ภรรยาหย่าขาดจากกันและตกลงให้บุตรผู้เยาว์อยู่ใน
ความปกครองของฝ่ายหนึ่ง โดยมีข้อตกลงกันว่าฝ่ายที่ปกครองบุตรนั้นจะเป็นผู้ออกค่าอุปการะ
เลี้ยงดูแต่ฝ่ายเดียว ดังนั้นฝ่ายที่ปกครองบุตรย่อมมีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรจาก
อีกฝ่ายหนึ่ง ตั้งแต่วันหย่าจนถึงวันฟ้อง เพื่อแบ่งส่วนความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นลูกหนี้ร่วมกันได้
ตาม ป.พ.พ. มาตรา 229 และ 296 ส่วนค่าอุปการะเลี้ยงดูสมควร เป็นจำนวนเท่าใด
ศาลมีอำนาจกำหนดตามมาตรา 1522 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1691/2528)

(9) จำเลย (ลูกหนี้) จำนองทรัพย์สินไว้แก่เจ้าหนี้ ในสัญญาซื้อขาย
สัญญาจำนองได้กำหนดให้จำเลยประกันทรัพย์สินที่จำนองโดยให้เจ้าหนี้เป็นผู้รับประโยชน์จาก
สัญญาประกันภัยนั้น แต่จำเลยไม่จัดการประกันภัย เจ้าหนี้จึงทำสัญญาประกันภัย และไต่ชำระหนี้
ประกันภัยไป ดังนั้นเจ้าหนี้จะมาขอรับชำระหนี้ในจำนวนดังกล่าวโดยอ้างว่าชำระแทนจำเลยไป
ไม่ได้ เพราะต้องถือว่า เจ้าหนี้เป็นผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์ตาม ป.พ.พ.มาตรา
862 ผู้เอาประกันภัย หมายความว่า คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย การที่เจ้าหนี้ซึ่ง
เป็นคู่สัญญากับผู้รับประกันภัยไต่ชำระเบี้ยประกันภัยแก่ผู้รับประกันภัยไป จึงต้องถือว่าเป็นการ
ชำระหนี้ของตนเองไม่ได้เป็นการชำระหนี้แทนจำเลย หากก่อให้เกิดอำนาจแห่งการรับช่วงสิทธิ
แก่เจ้าหนี้ตามมาตรา 226 และมาตรา 229 แต่ประการใดไม่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1994/2527)

(10) โจทก์มีเชื่อบุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับจำเลย ไม่มีส่วนได้เสียด้วย
ในการชำระหนี้จำนอง การที่โจทก์เข้าใช้หนี้จำนองจึงไม่ทำให้โจทก์ได้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้
ตาม ป.พ.พ.มาตรา 229 (3) ประกอบด้วยมาตรา 226 โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยตาม
สัญญาจำนองจากจำเลย

โจทก์กระทำเพื่อชำระหนี้โดยตนมิได้เป็นหนี้ และมีได้เจตนากระทำ
แทนจำเลย แต่ทำให้ทรัพย์สินของจำเลย ปลอดภัยจากภาระจำนอง เป็นประโยชน์แก่จำเลย
ไม่ต้องชำระหนี้จำนองให้แก่เจ้าหนี้คนอื่น ดังนั้นเป็นเรื่องจำเลยได้ทรัพย์สินไปโดยปลอดภัยจากภาระ
จำนอง โดยปราศจากมูลหนี้อื่นจะอ้างกฎหมายได้ และเป็นการให้โจทก์เสียเปรียบ จำเลย
จึงต้องคืนเงินที่โจทก์ได้เสียไปในการไต่จำนองแก่โจทก์ฐานลามิควรได้ มาตรา 406

(คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1608/2529)

(11) ก. เป็นผู้ขายในตั๋วแลกเงินฉบับหนึ่ง เป็นจำนวนเงิน 100 บาท
 แต่หาเชื่อนำไม่ ข. ผู้สมออาจยามประสงค์จะชำระเงินให้ น. ผู้ทรงตั๋วเงินเพื่อแก้หน้า ฉะนั้น
 ข. ขอบที่จะใช้สิทธิทุกประการของ น. ผู้ทรงตั๋วซึ่งมีอยู่ต่อ ก. (สิทธิเรียกร้องให้ชำระเงิน
 ออกเบี้ย ฯลฯ) (มาตรา 958)

3.4 ผลของการรับช่วงสิทธิ

ผลของการรับช่วงสิทธิย่อมเป็นไปตามบททั่วไปในมาตรา 226 วรรค 1
 กล่าวคือ ผู้เช่าสิทธิเช่าสวมสิทธิเป็นเจ้าของคนใหม่ ทำให้สิทธิเรียกให้ลูกหนี้ผู้เช่า
 ชำระหนี้แทนไปสิทธิที่หนี้ให้คนใด พร้อมทั้งบังคับเอาประกันแห่งหนี้ได้ด้วยถ้ามี อย่างไรก็ตาม
 ในกรณีการรับช่วงสิทธิของผู้มีความรับผิดชอบกับผู้อื่น เช่น กรณีของลูกหนี้รวมกัน มีข้อแตกต่าง
 ไปจากการรับช่วงสิทธิกรณีปกติธรรมดาอยู่บ้าง กล่าวคือ แม้ลูกหนี้รวมคนหนึ่งจะได้สิทธิให้
 เจ้าหนี้ไปทั้งหมดก็ตาม แต่ลูกหนี้ผู้นั้นก็ไม่อาจรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้มาทั้งหมด คงรับช่วงสิทธิ
 ได้เฉพาะส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบของลูกหนี้รวมที่ตนได้แทนไปเท่านั้น ซึ่งเหตุผลก็เนื่องมาจาก
 ว่าตนเองมีความรับผิดชอบในหนี้นั้นอยู่ด้วยนั่นเอง ดังนั้นในการไต่เบี่ย จึงต้องหักส่วนที่ตนต้อง
 รับผิดชอบออกและไต่เบี่ยได้เฉพาะส่วนที่เป็นของลูกหนี้รวมคนอื่น ซึ่งตนได้แทนไปอย่างแท้จริง
 เท่านั้น ทั้งนี้พิจารณาได้จากบทบัญญัติของมาตรา 296 ซึ่งบัญญัติให้ลูกหนี้รวมกันทั้งหลายต่าง
 ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้อำนาจไว้เป็นอย่างอื่น กล่าวคือ ถ้าหากได้กำหนด
 ให้ผู้ใดรับผิดชอบเท่าใด ก็ไต่เบี่ยได้ตามนั้น

เหตุที่ให้ไต่เบี่ยได้เฉพาะบางส่วนดังกล่าวนี้ อาจพิจารณาเห็นประโยชน์
 ได้ง่าย ๆ ว่า หากยอมให้ไต่เบี่ยได้ทั้งหมดย่อมเท่ากับว่าลูกหนี้ผู้นั้นไม่มีความรับผิดชอบกับผู้
 เจ้าหนี้ ซึ่งยอมจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ลูกหนี้ที่ถูกไต่เบี่ย อีกประการหนึ่ง เมื่อ
 พิจารณาทฤษฎีหรือเหตุผลในการให้รับช่วงสิทธิในกรณีนี้ เพื่อที่จะคุ้มครองลูกหนี้ผู้เช่าสิทธิแทน
 ผู้อื่นไปให้ได้รับการชดเชยความเสียหายที่ตนต้องได้แทนผู้อื่นโดยที่ตนไม่ควรต้องรับผิดชอบเช่นนั้น
 ดังนั้น ในการไต่เบี่ยจึงยอมจะไต่เบี่ยได้เฉพาะส่วนที่ตนต้องเสียหายเท่านั้น มิใช่จะไต่เบี่ยได้
 เกินความรับผิดชอบของตนเป็นการหากำไรแก่ตนเอง

อย่างไรก็ดี ก่อนที่จะมีข้อสรุปเป็นยุติกันนี้ โฉมการถกเถียงกันมานานับตั้งแต่สมัยโรมันมาแล้ว คือ นักกฎหมายบางพวกเห็นว่า เมื่อมีการชำระหนี้ทั้งหมด ลูกหนี้ชำระหนี้ก็ควรจะได้รับช่วงสิทธิมาทั้งหมดด้วย แต่นักกฎหมายส่วนใหญ่เห็นว่า ภายใต้อำนาจฟ้องเรียกไต่ทั้งหมด ลูกหนี้คนที่ถูกฟ้องก็อาจกลับมาฟ้องเรียกให้ลูกหนี้รวมคนแรกชำระหนี้ได้อีกวนเวียนกันไม่จบสิ้น จึงเห็นกันว่า ลูกหนี้รวมชำระหนี้จะไต่เบียดเฉพาะจำนวนที่ตนไม่คงรับผิดชอบ²⁰

ส่วนกรณีของผู้ค้ำประกัน โดยปกติย่อมรับช่วงสิทธิไปทั้งหมดก็ตาม หนี้ชำระ แม้ตามสัญญาผู้ค้ำประกันจะระบุให้รับผิดชอบอย่างลูกหนี้รวม ถ้าหากยังเป็นเพียงผู้ค้ำประกันอยู่ไม่ใช่ลูกหนี้รวมโดยแท้จริง ก็ยอมไต่เบียดเอาจากลูกหนี้ได้โดยสิ้นเชิง กรณีของผู้ใช้เงินเกินตามมาตรา 958 ก็เช่นกัน ทั้งนี้เพราะผู้ค้ำประกันและผู้ใช้เงินเพื่อเกินของเสียหายเนื่องจากตนเข้าใช้แทนผู้อื่นโดยที่ตนไม่ใคร่มีส่วนต้องรับผิดชอบด้วยอย่างกรณีลูกหนี้รวมข้างตน

3.5 ปัญหาในการรับช่วงสิทธิ

(1) ตามป.พ.พ. ได้บัญญัติให้บุคคลต้องเข้ารับผิดชอบร่วมกับผู้อื่นอยู่หลายกรณีดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวนี้มักจะมีบัญญัติให้ผู้รับผิดชอบร่วมกับผู้อื่นมีสิทธิไปเรียกจากผู้ที่ตนต้องร่วมรับผิดชอบ หรือไปไต่เบียดเอาจากผู้ตนเขารวมรับผิดชอบ เช่น มาตรา 76 วรรคแรก บัญญัติไว้ว่า "ผู้จัดการทั้งหลายก็ดี ผู้แทนอื่น ๆ ก็ดี ของนิติบุคคล หากทำการตามหน้าที่ทำให้เกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดแก่บุคคลอื่นไซ้ ท่านว่านิติบุคคลจำต้องเสียค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น แต่มีสิทธิจะไต่เบียดเอาแก่ตัวผู้เป็นต้นเหตุทำความเสียหายได้ภายหลัง" มาตรา 426 บัญญัติว่า นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะไต่ขอใช้จากลูกจ้างนั้น มาตรา 433

²⁰ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย หนี้ : บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, หน้า 214.

เจ้าของสัตว์ซึ่งต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายอันเนื่องมาจากสัตว์ของตนแล้วมีสิทธิไปไล่เบียดเอากับผู้ที่มาเราสัตว์ หรือยั่วสัตว์โดยละเมิด หรือเอาแก่เจ้าของสัตว์ที่มาเราหรือยั่วสัตว์นั้น ๆ มาตรา 434 ผู้จัดการหรือเจ้าของโรงเรียน เมื่อได้ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากโรงเรียนชำรุดบกพร่อง มีสิทธิไล่เบียดเอาแก่ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องนั้น มาตรา 693 วรรคแรก "ผู้ค้ำประกันซึ่งได้ชำระหนี้แล้วยอมมีสิทธิที่จะไล่เบียดเอาจากลูกหนี้ เพื่อคืนเงินกับดอกเบี้ยและเพื่อการที่ของสูญหาย หรือเสียหายไปอย่างไร ๆ เพราะการค้ำประกันนั้น" มาตรา 724 "ผู้จำนองใดได้จำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้กับบุคคลอื่นจะต้องชำระ แล้วและเขาชำระหนี้เสียเองแทนลูกหนี้เพื่อจะปกป้องมิให้ต้องบังคับจำนอง ท่านว่าผู้จำนองนั้นชอบที่จะได้รับเงินใช้คืนจากลูกหนี้ตามจำนวนที่ค้ำประกันไป" มาตรา 940 วรรคสาม "เมื่อผู้รับอาวัลได้ใช้เงินไปตามตัวแลกเปลี่ยนแล้วยอมมีสิทธิในอันจะไล่เบียดเอาแก่บุคคลซึ่งตนได้ประกันไว้กับทั้งบุคคลทั้งหลายผู้รับผิดชอบแทนตัวผู้จำนอง" มาตรา 959 "ผู้ทรงตัวแลกเปลี่ยนจะใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่บรรดาผู้สละหลัง ผู้ส่งจ่าย และบุคคลอื่น ๆ ซึ่งต้องรับผิดชอบตามตัวเงินนั้นก็ได้"

บทบัญญัติดังกล่าวนี้มีได้ใช้คำว่า ให้บุคคลเหล่านั้นได้รับช่วงสิทธิของอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งผิดกับบทบัญญัติในบางมาตราที่จะใช้คำว่า รับช่วงสิทธิอย่างชัดเจน เช่น มาตรา 693 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติว่า "อนึ่ง ผู้ค้ำประกันยอมเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้บรรดามีเพิ่มลูกหนี้ควย" มาตรา 958 วรรคแรก "บุคคลผู้ใช้เงินเพื่อแทนนายยอมรับช่วงสิทธิทั้งปวงของผู้ทรงอันมีต่อกุศลญาฝ่ายซึ่งตนได้ใช้เงินแทนไป และต่อกุศลญาทั้งหลายผู้ต้องรับผิดชอบกุศลญาฝ่ายนั้น แต่หาอาจจะสละหลังตัวแลกเปลี่ยนนั้นอีกต่อไปได้ไม่"

ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า กรณีดังกล่าวนี้ถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 (3) หรือไม่ ทั้งนี้เพราะได้มีคำพิพากษาฎีกาหลายเรื่องคัดค้านไว้ในทำนองที่ว่า กรณีดังกล่าวบางกรณีเป็นเรื่องสิทธิไล่เบียดซึ่งเป็นสิทธิโดยตรง มิใช่ขวาของไปรับช่วงสิทธิจากผู้อื่น มาอีกข้อหนึ่ง คำพิพากษาฎีกาดังกล่าวนี้ ได้แก่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 449/2501 ผู้ชายส่งมอบนำตาลใหญ่ซื้อไม่ได้เพราะผู้ชายซื้อนำตาลจาก
ผู้จำหน่ายนอกประเทศมาขายให้ไม่ได้ในราคาต่ำพิเศษ หากจะทองซื้อในราคาสูงกวานั้น
ผู้ชายจึงไม่ซื้อนำตาลจากผู้จำหน่ายตามสัญญาตั้งนี้ ไม่เป็นเหตุสุดวิสัย เป็นแต่จะโศกไกรน้อย
หรือขาดทุนเท่านั้น

สัญญาประกันกำหนดเพียงวันที่ 30 กันยายน ลูกหนี้คืนคั้งแต่ก่อน 27 กันยายน
เจ้าหนี้อาจฟ้องได้ในอายุความโดยไม่ตองฟ้องผู้รับประกันก่อน 30 กันยายน

อายุความที่ผู้รับประกันจะฟ้องไล่เบี้ยจากลูกหนี้ 10 ปี ไม่ใช่อายุความที่ลูกหนี้จะ
ถูกเจ้าหนี้ฟ้องในหนี้เดิม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1309/2520 ข้าราชการเจ้าพนักงานกรมที่ดินโจทก์รายงานไม่ตรงตามความจริง
ฝ่าฝืนระเบียบ ทำให้เจ้าพนักงานที่ดินสั่งกรูปลงคดีคืน เจ้าของโฉนดเสียหาย กรมที่ดิน
ต้องรับผิดชอบเสียหายแก่เจ้าของโฉนด กรมที่ดินไล่เบี้ยเอาแก่ข้าราชการ ผู้เป็นต้นเหตุแห่ง
ความเสียหายได้ อายุความการไล่เบี้ยมี 10 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 164 มีข้าราชการ
ทำละเมิดต่อกรมที่ดิน

สิทธิเรียกร้องของโจทก์ดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้จึงต้องถือว่าอายุความ
10 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 164

กรณีที่เกิดขึ้นโดยคำพิพากษาต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าเป็นกรณีที่บุคคลเข้า
ร่วมรับผิดชอบกับผู้ ซึ่ง น่าจะ เข้าเงื่อนไขมาตรา 229 (3) ที่จะมีการรับช่วงสิทธิ แต่
ศาลฎีกาก็มิได้ใช้คำว่า รับช่วงสิทธิให้ชัดเจน คงใช้แต่คำว่า ไล่เบี้ย และให้ใช้อายุความ
ฟ้องร้อง 10 ปี ซึ่งเป็นอายุความทั่วไป มิใช่อายุความตามหนี้เดิม จึงน่าจะสันนิษฐานว่า
ศาลฎีกาเห็นว่ากรณีดังกล่าวนี้เป็นการไล่เบี้ยกันโดยตรงอันเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นโดยกฎหมาย เพราะ
หากเป็นการรับช่วงสิทธิแล้วก็จะใช้อายุความใหม่ไม่ได้ ต้องใช้อายุความเดิม ตามหลักเกณฑ์
ใดกล่าวนมาแล้วข้างตน

อย่างไรก็ดี ข้อสรุปดังกล่าวนี้ยังไม่อาจจะถือว่าเป็นแนวคิดของศาลฎีกาทั้งหมดโดย
สนิทใจนัก เพราะปรากฏว่าในบางกรณีศาลฎีกาก็ตัดสินว่าเรื่องในทำนองนี้เป็นการรับช่วงสิทธิ

แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังไม่ให้โชอายุความ 10 ปี อยู่ก่อนนั่นเอง นั่นคือ คำพิพากษาฎีกาที่ 3506/2524 ซึ่งได้ตัดสินไว้ว่า จำเลยจ่ายเช็คให้แก่ผู้ถือ โจทก์ผู้ทรงใต้อสังหาริมทรัพย์ โดยมิใคร่ระบุงข้อความใด ๆ ไว้แล้วนำไปขายลดให้แก่บุคคลภายนอก ผู้รับซื้อเช็คไว้อยอมเป็นผู้ทรง การสละสิทธิ์ของโจทก์เป็นเพียงประกันหนี้ตามเช็คที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบผู้ทรงโจทก์ยอมอยู่ในฐานะผู้ค้ำประกันหนี้ตามเช็คของจำเลย เมื่อผู้ทรงรับเงินตามเช็คไม่ได้ และโจทก์ได้เข้าชำระหนี้ให้แก่ผู้ทรงแทนจำเลยไป ยอมเขาช่วงสิทธิ์ของผู้ทรงที่จะไล่เบี้ยเอาจากจำเลย สิทธิเรียกร้องของโจทก์ดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความไว้จึงต้องโชอายุความ 10 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 164 กรณีไม่ต้องควยมาตรา 1002 ซึ่งบัญญัติไว้แต่เฉพาะกรณีผู้ทรงเช็ค พ้องผู้สละสิทธิ์แทนผู้ส่งจ่าย และโจทก์ก็มีใต้อยู่ในฐานะผู้สละสิทธิ์ตามมาตรา 1003 ซึ่ง จากฎีกานี้จะเห็นได้ว่า ศาลไม่ได้ถือว่าผู้รับอาวัลเขาสวมสิทธิ์ของผู้ตนเข้าใช้หนี้จึงจะโชสิทธิ์ อย่างผู้ตนใช้หนี้ให้ไม่ได้ คือ โชอายุความของผู้ตนเข้าใช้หนี้ไม่ได้ ต้องโชอายุความใหม่คือ 10 ปี ซึ่งหากถือเช่นนี้ยอมเท่ากับว่าไม่มีการรับช่วงสิทธิ์เกิดขึ้น แต่ศาลฎีกาก็ได้ใช้คำว่า รับช่วงสิทธิ์อย่างชัดแจ้ง จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นว่า ศาลฎีกามีแนวความคิดอย่างไรแน่ แต่ก็ อาจสันนิษฐานได้ว่า ศาลเห็นว่าเรื่องเหล่านี้เป็นการรับช่วงสิทธิ์ แต่ในเรื่องอายุความให้โช อายุความเป็นพิเศษ

คำพิพากษาฎีกาที่ 2370/2526 โจทก์เอาประกันภัยค่าจุนรถยนต์คันเกิดเหตุไว้แก่

จำเลย ลูกจ้างของโจทก์ซึ่งรถยนต์ดังกล่าวโดยประมาณไปชนรถยนต์ของ ร. เสียหาย ร. จึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากโจทก์และจำเลย คดีถึงที่สุดโดยศาลพิพากษาให้โจทก์และจำเลย ร่วมกันโชคดีสินไหมทดแทนแก่ ร. โจทก์และจำเลยไม่ชำระ ร. จะบังคับคดีเอาทรัพย์สิน ของโจทก์ โจทก์จึงชำระหนี้ตามคำพิพากษาทั้งหมดให้แก่ ร. ไป ดังนั้นโจทก์ยอมเขาสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิ์ของ ร. ควยอำนาจกฎหมายมีสิทธิ์ฟ้องเรียกร้องเงินที่โจทก์ได้ชำระให้แก่ ร. ไปแล้วคืนจากจำเลยผู้เป็นลูกหนี้รวมได้

ปัญหาดังกล่าวนี้อยู่คงเป็นที่สงสัยกันอยู่ในหมู่นักกฎหมายมีไม่น้อย แต่ก่อนที่จะได้ วินิจฉัยลงไปว่า ทางที่ถูกต้องแล้วควร เป็นอย่างไร ผู้เขียนเห็นควรได้ประมวลความเห็นของ นักกฎหมายฝ่ายต่าง ๆ ในแต่ละเรื่องดังนี้

(1) การไล้เบียตามมาตรา 693 วรรคแรก

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 449/2501 ได้ตัดสินไว้ว่า อายุความที่ผู้คำประกันจะไปฟ้องไล้เบียเอาจากลูกหนี้ผู้ทบทประกันไว้ นั้น คือ 10 ปี ไม่ใช่อายุความที่ลูกหนี้จะถูกเจ้าหนี้ฟ้องในหนี้เดิม ซึ่งในเรื่องนี้จะเป็นที่ยอมรับกันว่า ศาลได้ตัดสินถูกต้องแล้ว กล่าวคือ แม้อายุความของผู้คำประกันจะไล้เบียได้โดยอาศัยหลักการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 (3) แต่มาตรา 693 วรรคแรกนั้นได้บัญญัติให้การไล้เบียมากกว่าหนี้เดิมที่ตนเข้าประกันด้วย กล่าวคือกฎหมายให้เรียกค่าเสียหายอย่างใด ๆ ที่ตนได้รับอันเนื่องมาจากการคำประกันด้วย แสดงว่ากฎหมายให้สิทธิพิเศษแก่ผู้คำประกันนอกเหนือสิทธิที่จะเรียกได้โดยการรับช่วงสิทธิโดยทั่วไป เพื่อให้ลดหย่อนค่าของกฎหมายเกินความถึงการรับช่วงสิทธิ และการใช้สิทธิใหม่ของตนเอง จึงใช้คำว่า "ไล้เบีย" ซึ่งเป็นคำกลาง ๆ และให้ใช้อายุความใหม่คือ 10 ปี มีอายุความเกินส่วนกรณีที่จะไปบังคับเอาประกันแห่งนั้นเช่น จำนวน จำนวนนั้น ถือว่าเป็นการใช้สิทธิของเจ้าหนี้เดิมจึงใช้คำว่า รับช่วงสิทธิตามมาตรา 693 วรรคสอง แต่อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับเรื่องนี้ท่านศาสตราจารย์ จิตติฯ ได้ให้ความเห็นเป็นข้อสังเกตว่า ในเรื่องนี้มีสัญญาระหว่างผู้คำประกันกับลูกหนี้ จึงอาจถือว่าเป็นมูลหนี้ตามสัญญา ไม่ใช่หนี้เดิมจึงใช้อายุความ 10 ปีได้ แต่หาไม่มีสัญญาระหว่างผู้คำประกันกับลูกหนี้ ซึ่งอาจมีได้ เพราะสัญญาคำประกันเป็นสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับผู้คำประกันไม่เกี่ยวกับลูกหนี้จะตกลงเขมาปรับทุกข์ผลอาจต่างกันไปก็ได้²¹ แต่ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะถือตามแนวของศาลฎีกานี้

(2) การไล้เบียตามมาตรา 76

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1309/2520 ดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ศาลมีคำตัดสินว่าเป็นเรื่องรับช่วงสิทธิ หรือเป็นสิทธิเรียกร้องกันโดยตรง แต่ใช้คำกลาง ๆ ว่า ไล้เบีย แต่ก็อาจสันนิษฐานได้ว่า ศาลเห็นว่าเป็นการเรียกร้องกันได้โดยตรง มิใช่เรื่องรับช่วงสิทธิ เพราะศาลให้ฟ้องไล้เบียได้ภายในอายุความ 10 ปี

21

จิตติ ทิงศรัทีย., หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1309/2520

อย่างไรก็ตามท่านศาสตราจารย์ จิตติไต่ให้ความเห็นไว้ในหมายเหตุท้ายฎีกาฉบับนี้ว่า กรณีดังกล่าวนี้เป็นเรื่องของการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 (3) คือ นิติบุคคลผูกพันโชหนี้แก่ผู้เสียหายไปเพื่อยุติ คือ คนของคนเมื่อโชหนี้แล้วก็รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้มาไล่เบี้ยแก่คนของตน ดังนั้น จึงควรจะใช้อายุความตามหนี้เดิมคือ อายุความละเมิด มีโชหนี้ อายุความใหม่ 10 ปี โดยได้ให้เหตุผลประกอบควยว่า หากให้โชอายุความ 10 ปี แล้วอาจเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ คือ หนี้ละเมิดที่คนของนิติบุคคลไปทำความเสียหายแก่ผู้เสียหายนั้น อาจขาดอายุความ 1 ปีไปแล้ว แต่อายุความไล่เบี้ยของนิติบุคคลต่อคนของนิติบุคคลยังมีอยู่คือ 10 ปี น่าจะเกิดความลักลั่นและไม่เป็นธรรมขึ้น ส่วนขอทว่า หากให้โชอายุความไล่เบี้ยตามหนี้เดิม อาจทำให้นิติบุคคลเสียหายเพราะอายุความนั้นหมดไปแล้ว ขอนท่านศาสตราจารย์ จิตติไต่กล่าวแก้ไ้วว่า

...ข้อที่ทำให้ลำบากชุกชลักอยู่อาจเกี่ยวกับกวางานิติบุคคลจะโชหนี้ไปแล้ว เข้ารับช่วงสิทธิก็เกินกำหนดอายุความเสียแล้วจะโชหนี้ก่อนก็ยังมีข้อพิพาทกันอยู่ ก่อนโชหนี้ก็ยังไม่ได้รับช่วงสิทธิ ซึ่งน่าเห็นใจอยู่เหมือนกัน แต่ปัญหาข้อนี้ น่าจะแก้ได้ โดยกฎหมายกำหนดวิธีการไว้แล้ว ซึ่งก็คงเพื่อแก้ปัญหา เช่นนี้ คือ ป.พ.พ. มาตรา 57 (3) ให้ศาลหมายเรียกบุคคลภายนอกคดี คือ ลูกหนี้เดิมเข้ามาในคดีตาม (ก) โดยผู้จะไล่เบี้ยทำคำร้องแสดงว่าตนอาจฟ้องไล่เบี้ยแก่คนภายนอกที่หมายเรียกเข้ามาในคดีได้ ถ้าตนแพความ ผลของมาตรา 57 (3) นี้ตามมาตรา 58 ให้ถือว่า ผู้ที่เข้ามาเป็นคู่ความนั้นมีสิทธิเสมือนถูกฟ้องเป็นคดีใหม่ ผลงานนี้คือ ตาม ป.พ.พ. ม. 173 คือ อายุความในระหว่างคดีสะคคหุคคลง และสะคคหุคคอยู่จนกว่าคดีนั้นศาลวินิจฉัยถึงที่สุดตามมาตรา 175 ถ้าเป็นดังนั้นก็พลอคไปรงเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย มีโชตัวมูลหนี้ใหม่ขยายอายุความออกไปเป็นที่เสียหายแก่ลูกหนี้ ถ้าไม่ทำให้อายุความสะคคหุคคลงเช่นนี้ก็น่าใจหากขาดอายุความไปก็ช่วยไม่ได้ ถ้าหากมีการร้องสอดตามมาตรา 57(3) โดยถูกเรียกเข้ามาในคดีอายุความสะคคหุคคลงจนศาลพิพากษาคดีโดย

มีผลตามมาตรา 58 แล้วอายุความคงต้องเปลี่ยนไปเอง ตาม
ป.พ.พ. ม. 168 เป็นเหตุตั้งหลักฐานขึ้นโดยคำพิพากษา ซึ่งมี
กำหนด 10 ปี...

(3) การไล่เบี้ยของลูกหนี้รวม และผู้ทำละเมิดร่วมกันตามมาตรา 432

การไล่เบี้ยของลูกหนี้รวมโดยทั่วไป และของผู้ทำละเมิดร่วมกันตามมาตรา
432 ซึ่งถือว่าเป็นลูกหนี้รวมกันนั้น จะไม่มีปัญหาหนัก กลาวคือ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า
ต้องอาศัยวิธีการรับช่วงสิทธิ ของจำหนั มีไซเป็นสิทธิเรียกร้องโดยตรง ทั้งนี้เพราะมาตรา
229(3) ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้ชัดเจน ซึ่งในกฎหมายฝรั่งเศสมีบทบัญญัติในเรื่องนี้ไว้ด้วย
ก็ไม่มีปัญหาตกเดียวกัน คงมีแต่ในเยอรมันที่ถือว่าให้ไปเรียกได้โดยตรง (independent
right) ²² ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า กฎหมายเยอรมันไม่มีบทบัญญัติในทำนองมาตรา 229 (3)
ไว้ด้วย ในสวิสเซอร์แลนด์ ก็มีปัญหาตกเดียวกันอยู่ว่าจะถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิ หรือเป็น
สิทธิโดยตรง แต่เนื่องจากในประมวลหนี้สวิส มาตรา 51 ได้บัญญัติห้ามบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบไว้แล้ว
จึงไม่สู้จะมีปัญหาหนัก ²³ ส่วนในระบบคอมมอนลอว์นั้น ถือว่าการไล่เบี้ยของลูกหนี้รวม ซึ่ง
ได้ทำละเมิดร่วมกันนี้เป็นการเรียกโดยไซสิทธิโดยตรงเช่นเดียวกัน ²⁴

(4) การไล่เบี้ยตามมาตรา 426

การไล่เบี้ยของนายจ้างตอลูกจ้างตามมาตรา 426 นี้ค่อนข้างจะมีปัญหา
ตกเดียวกันมาก เนื่องจากยังไม่มีคำพิพากษาฎีกาตัดสินไว้โดยตรงว่า เป็นเรื่องใดแน่ และไม่มี
คำพิพากษาฎีกาเกี่ยวกับอายุความฟ้องไล่เบี้ยไว้อย่างกรณีอันข้างตน อันจะทำให้พอสันนิษฐาน
แนวความคิดของศาลได้ คงไซแต่คำว่าไล่เบี้ยเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ท่านศาสตราจารย์ไพจิตร
ปุษย์พันธ์ ได้ให้ความเห็นไว้ว่า แม้มตรา 426, 431 จะไม่ได้บัญญัติไว้ให้นายจ้างรับช่วงสิทธิ

²² Andre' Tunc, International Encyclopedia of Comparative Law, Vol. XI, Torts, Part 2, Chapter 12, p. 48.

²³ Ibid., pp. 58 - 60.

²⁴ Ibid., p. 48.

ของบุคคลภายนอกที่ตนไต่สวนคดีคดีแทนไปแล้ว อย่างเช่นที่มีบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งในบทมาตราอื่น (มาตรา 693, 480, 958 ฯลฯ เป็นต้น) แต่เห็นได้ว่า กฎหมายให้นายจ้างรับช่วงสิทธิของบุคคลภายนอกนั้นเอง เพราะนายจ้าง ลูกจ้างเป็นลูกหนี้ร่วมกัน นายจ้างมีความผูกพันร่วมกับลูกจ้างที่จะต้องไต่สวนให้แก่บุคคลภายนอก ผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการทำละเมิดของลูกจ้างนั้น ฉะนั้นเมื่อนายจ้างไต่สวนไปแล้วก็ยอมเข้ารับช่วงสิทธิของบุคคลภายนอกที่จะเรียกร้องเอาจากลูกจ้างได้ต่อไปโดยอำนาจของกฎหมาย (มาตรา 229) ²⁵

แนวความคิดดังกล่าวนี้มีประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่า นายจ้างและลูกจ้างนั้นเป็นลูกหนี้ร่วมกันหรือไม่ ซึ่งหากเป็นลูกหนี้ร่วมกันยอมเข้าเงื่อนไขมาตรา 229 (3) ที่จะมีการรับช่วงสิทธิกันได้ และตามแนวคิดฝ่ายนี้เห็นว่าเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ซึ่งก็จะตรงกับแนวคิดของนักกฎหมายฝรั่งเศสและอียิปต์ ที่ถือว่ากรณีนี้เป็นลูกหนี้ร่วมกัน ²⁶ กล่าวคือ เป็นหนี้รวมที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจของกฎหมาย ซึ่งก็ตรงกับแนวคิดของนักกฎหมายไทยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่นักกฎหมายเหล่านั้นก็มีใครสักคนไปว่าการไล่เบี้ยนั้นเป็นการรับช่วงสิทธิหรือไม่ลงใจแต่คำว่า "ไล่เบี้ย" (recourse) เท่านั้น และในทวิบทกฎหมายดังกล่าวนี้ก็ได้ชดเชยค่าให้ชัดเช่นเดียวกับกฎหมายไทย (ดูประมวลกฎหมายแพ่งญุ่น มาตรา 715 วรรคสาม ประมวลกฎหมายลักษณะหนี้สวิส มาตรา 550 วรรคสอง ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 831 ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1384 ฯลฯ) อย่างไรก็ตามศาสตราจารย์ จี. ค. โคอิชบายไว้ในคำอธิบายกฎหมายฝรั่งเศสว่า ในกรณีนี้เป็นเรื่องที่นายจ้างมีสิทธิไปเรียกเอาจากลูกจ้างได้โดยตรง เพราะถือว่า ลูกจ้างทำละเมิดต่อนายจ้าง ²⁷ ส่วนตามกฎหมายอังกฤษ การที่กฎหมายให้บุคคลหนึ่ง

²⁵ ไพจิตร ปุณณพันธ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของลูกจ้าง, (สมุทรสาคร : โรงพิมพ์อิสานการพิมพ์, 2507), หน้า 130.

²⁶ Frederick Parker Walton, Egyptian Law of Obligation, p.421.

²⁷ จี. เค. ทรูบทร, กฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, หน้า 199.

รับผิดชอบใช้เงินให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อการที่บุคคลอีกผู้หนึ่งต้องใช้เงินให้แก่บุคคลภายนอก ตามกฎหมายนั้น ในกฎหมายอังกฤษถือว่า มีลักษณะคล้ายสัญญา (quasi-contract) อย่างหนึ่ง แม้จะไม่มีรากฐานอยู่ที่ความยินยอมของคู่กรณี และมีสิทธิที่จะได้รับชดเชยคืนเช่นเดียวกัน และตามกฎหมายอังกฤษถือว่า นายจ้าง ลูกจ้างเป็นผู้ทำละเมิดร่วมกัน (joint tortfeasors) และอาจถูกเข้ารวมกันได้²⁸ สำหรับกฎหมายเยอรมันหากพิจารณาความเห็นที่ว่า การไล่เบียดของ ลูกหนี้รวมเป็นสิทธิโดยตรงถึงกลางทางตน ก็อาจสันนิษฐานได้ว่า ตามกฎหมายเยอรมันถือว่า การไล่เบียดกรณีนี้เป็นการใช้สิทธิของนายจ้างโดยตรง ไม่ต้องอาศัยหลักการรับช่วงสิทธิ

อนึ่ง ตามความเห็นของนักกฎหมายไทยนอกจากความเห็นของศาสตราจารย์ ไพจิตร ฯ ที่ให้ถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิดังกล่าวมาแล้ว ยังมีนักกฎหมายอื่น ๆ อีกหลายท่านที่ให้ความเห็นไว้ในทำนองเดียวกัน²⁹

ปัญหาในเรื่องทำนองนี้ได้ขยายไปถึงในกรณีอื่น ๆ ด้วยซึ่งมีลักษณะคล้าย ๆ กัน อันได้แก่ การไล่เบียดของครูบาอาจารย์ ตามมาตรา 428, 429 หรือของเจ้าของสัตว์ เจ้าของโรงเรียน ฯลฯ ซึ่งในเรื่องเหล่านี้ล้วนมีปัญหามาพิจารณาทั้งนั้นว่า จะถือเป็นการรับช่วงสิทธิหรือไม่ ซึ่งจากการพิจารณาตัวบทและคำบรรยายกฎหมายทั้งของไทยและต่างประเทศแล้วก็ไม่สู้จะมีใครอธิบายไว้โดยชัดแจ้ง ยกเว้นในกรณีที่เป็นการไล่เบียดของเจ้าของบ้านเอกกับผู้อยู่ก่อสร้างบ้านไม่ดี เป็นเหตุให้เกิดการชำรุด และมีชั้นส่วนตกหล่นไปโดนผู้อยู่เช่า ซึ่งหากเทียบกับกฎหมายไทยก็ตรงกับมาตรา 434 ซึ่งเจ้าของบ้านจะต้องรับผิดชอบผู้เสียหาย แต่มีสิทธิไล่เบียดเอาจาก

28

Andre Tunc, International Encyclopedea of Comperative Law, Vol. XI, Torts, Part 2, Chapter 12, p.130.

29

จิตติ คิงศกัทธิย์, หมายเหตุท้ายฎีกาที่ 648/22, เส็นีย์ ปราโมช, มรว. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย นิติกรรมและหนี้, เล่ม 1 (ภาค 1 - 2), หน้า 643, และประจักษ์ พุทธิสมบัติ, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดและจัดการงานนอกสั่ง, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทศรีสมบัติการพิมพ์จำกัด, 2530), หน้า 62.

ผู้ต้องรับผิด ซึ่งตามตัวอย่างใดแก่ ผู้รับก่อสร้างบ้านไม้ดีเอ ในกรณีนี้ตามกฎหมายฝรั่งเศส ให้ไปไล่เบี้ยจากผู้รับเหมาก่อสร้างควรวินิจฉัยว่าผู้เสียหาย ส่วนในเยอรมนีใช้วิธี ไปเรียกร้องค่าโดยตรงโดยอายุความ 30 ปี³⁰ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวนี้ อาจสันนิษฐานได้ว่า ตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้นถือว่ากรณีในทำนองนี้ทั้งหมดเป็นเรื่องรับช่วงสิทธิส่วนตามกฎหมายเยอรมันถือว่าเป็นสิทธิโดยตรง ซึ่งรวมถึงกรณีนายจ้างลูกจ้างดังกล่าวข้างต้น ทั้งนี้เพราะเมื่อพิจารณาคำบรรยายในส่วนนั้น ใ้แก่การกล่าวในทำนองที่ว่า ให้ถือเป็น การรับช่วงสิทธิ หรือสิทธิในมาตราดังกล่าวนี้ด้วย³¹ แต่อย่างไรก็ดี ข้อสันนิษฐานดังกล่าวนี้ ย่อมขัดต่อคำบรรยายของทนายศาสตราจารย์จิก ๆ ที่กล่าวในทำนองที่ว่า ตามกฎหมายฝรั่งเศส นั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การไล่เบี้ยในกรณีนี้เป็นการเรียกร้องกันตามหลักเกณฑ์ทั่วไป แห่งความรับผิดทางละเมิด กล่าวคือ จะมีสิทธิฟ้องร้องทางละเมิดขึ้นได้นั้น ต้องอาศัยหลักเกณฑ์ 3 ประการคือ 1) ความเสียหาย 2) ความผิด 3) ความสัมพันธ์แห่งเหตุและผลระหว่าง ความผิดและความเสียหายนั้น หลักเกณฑ์ทั้ง 3 ประการย่อมมีอยู่ครบถ้วน สำหรับผู้ซึ่งรับผิดเนื่องจากการกระทำของผู้อื่นที่จะฟ้องร้องต่อผู้ก่อความเสียหาย

(5) สิทธิไล่เบี้ยตามมาตรา 967

มาตรา 967 บัญญัติไว้ว่า "ในเรื่องที่กล่าวถึงเงินนั้น บรรดาบุคคลผู้ซึ่งจ่าย กติ รับผิด กติ สลักหลัง กติ หรือรับประกันควยอวล กติ ย่อมต้องร่วมกันรับผิดต่อผู้ทรง

ผู้ทรงยอมมีสิทธิว่ากล่าวเอาความแก่บรรดาบุคคลเหล่านี้เรียงตัว หรือ ร่วมกัน ก็ได้ โดยมีพักต้องดำเนินตามลำดับที่คนเหล่านั้นมาต้องผูกพัน

สิทธิเช่นเดียวกันนี้ ย่อมมีแก่บุคคลทุกคน ซึ่งได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินและ เข้าถือเอาตั๋วเงินนั้น ในการที่จะใช้บังคับเอาแก่ผู้ที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนตน

³⁰ André Tunc, International Encyclopedia of Comparative Law. Vol. XI Torts Part 2, Chapter 12, p. 74.

³¹ Ibid., pp. 58 - 60.

การว่ากล่าวเอาความแก่คู่สัญญาคนหนึ่ง ซึ่งต้องรับผิดชอบไม่ตัดหนทางที่จะว่ากล่าวเอาความแก่คู่สัญญาคนอื่น ๆ แม้ทั้งจะเป็นฝ่ายอยู่ในลำดับภายหลังบุคคลที่ใดว่ากล่าวเอาความมาก่อน"

จากบทบัญญัติมาตรา 967 ดังกล่าวนั้นจึงมีปัญหว่า หากผู้ทรงได้ฟ้องผู้สละหลังแล้วผู้สละหลังฟ้องไล่เบี้ยเอาจากผู้สละหลังอีกคนขึ้นไป หรือฟ้องผู้ส่งจ่าย เช่นนี้ถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิของผู้ทรง หรือเป็นการใช้สิทธิของตนเอง

ในเรื่องนี้ศาสตราจารย์ เสนีย์ฯ ได้อธิบายไว้ว่า ความรับผิดชอบของคู่สัญญาเกี่ยวข้องกับหลายในตัวแลกเปลี่ยนต่อกันเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน ความรับผิดชอบร่วมกันของลูกหนี้ในความจริงป.พ.พ. บรรพ 2 ได้บัญญัติไว้แล้วโดยละเอียดครบถ้วนเริ่มแต่มาตรา 291 ซึ่งก็ได้ความอย่างเดียวกันที่เขียนไว้ในวรรค 2 และ 4 ของมาตรา 967 นี้ กล่าวคือ เจ้าหนี้หรือผู้ทรงตัวจะฟ้องผู้รับผิดชอบ แต่คนใดคนหนึ่งหรือทั้งหมดรวมกันก็ได้ และการที่คนใดคนหนึ่งถูกฟ้องแต่ผู้ทรงยังไม่ได้รับใช้เงินจนเต็มตามสัญญาไม่ตัดสิทธิของผู้ทรงที่จะฟ้องผู้รับผิดชอบอื่นในบรรดาที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันนั้น ในเรื่องอื่นก็เช่นความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง (มาตรา 425) สามีภรรยา (มาตรา 1480) ก็เขียนไว้เฉย ๆ ว่าคนเหล่านี้มีความรับผิดชอบร่วมกันไม่อาจนับว่า รับผิดชอบอย่างไร โดยให้ไปทำความเข้าใจเอาเองตามลักษณะลูกหนี้รวมในบรรพ 2 เหตุไฉนมาตรา 967 ไม่ทำคั้งนั้น เหตุน่าจะเป็นเพราะว่ากฎหมายตัวเงินของเราไปลอกเอาของอังกฤษเข้ามา หากอังกฤษไม่มีหลักกฎหมายเขียนไว้ในเรื่องลูกหนี้รวมเป็นพิเศษ แต่อย่างไรกฎหมายที่ลอกเข้ามา ก็เลยกลายเป็นอย่างนี้ไปค้วย แต่ก็ไม่ใช่อะไร และอาจได้ความติดต่อกัน³² ซึ่งจากความเห็นดังกล่าวนี้ย่อมหมายความว่า สิทธิไล่เบี้ยในเรื่องตัวเงินเป็นเรื่องรับช่วงสิทธินั้นเอง มีสิทธิเรียกกรองโดยตรง

³² เสนีย์ ปราโมช, มจร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตัวเงิน, (กรุงเทพมหานคร : นิติบรรณาการ, 2514), หน้า 131.

สำหรับการไต่เบี่ยของผู้รับอาวัลต่อบุคคลที่ตนอาวัลตามมาตรา 940 ซึ่งอยู่ใน
บังคับของมาตรา 967 นี้ด้วย ก็คงต้องถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งในกรณีนี้คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3506/2524 ได้ตัดสินไว้ชัดเจนว่าเป็นเรื่องรับช่วงสิทธิ
และนักกฎหมายหลายท่านก็เห็นด้วยกับหลักการนี้ 33

อย่างไรก็ดี กฎหมายในเรื่องเหล่านี้มิได้บัญญัติไว้ชัดว่า เป็นเรื่องรับช่วงสิทธิ
ทั้งในเรื่องตัวเงินนี้ยังมีลักษณะไต่เบี่ยเป็นพิเศษจากการไต่เบี่ยในกรณีอื่น ๆ ด้วย จึงมีปัญหา
ว่ากรณีเหล่านี้เป็นการรับช่วงสิทธิหรือไม่ หรือควรจะให้เป็นการรับช่วงสิทธิหรือไม่

กรณีต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ท่านอาจารย์ จุฑาภา ได้ให้ความเห็นไว้ว่าไม่น่าจะถือว่าเป็น
เป็นการรับช่วงสิทธิ เพราะเป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติกันไว้โดยตรงอยู่แล้วว่า ให้เรียกร้องกันได้
ดังนั้นแม้จะไม่มีบทบัญญัติเรื่องรับช่วงสิทธิไว้ก็เรียกกันได้อยู่แล้ว ซึ่งตรงกับแนวคิดของศาลฎีกา
ส่วนใหญ่จึงกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะในเรื่องนายจ้าง ลูกจ้าง

สำหรับผู้เขียนเห็นว่า ในกรณีของนายจ้างและลูกจ้างนั้นหากจะตีความว่าให้เป็น
การรับช่วงสิทธิก็น่าจะได้ เพราะตามมาตรา 425 ได้บัญญัติให้นายจ้างรวมรับผิดชอบกับลูกจ้าง
และในมาตรา 229 (3) ก็บัญญัติให้บุคคลที่รับผิดชอบร่วมกับผู้อื่นได้รับช่วงสิทธิ จึงย่อมจะเข้า
เงื่อนไขของกฎหมายทุกประการ แมกรณีความรับผิดชอบของนายจ้างนี้จะมีลักษณะผิดไปจากการ เป็น
ลูกหนี้ร่วมธรรมดาอยู่บ้างที่สามารถเรียกให้ลูกจ้างใช้คืนให้ตนได้ทั้งหมดไม่ต้องรับผิดชอบกัน
คนละครึ่ง แต่ตามมาตรา 296 ซึ่งบัญญัติความรับผิดชอบระหว่างลูกหนี้ร่วมกันก็มีไต่เบี่ยว่า จะให้
ฝ่ายใดรับผิดชอบทั้งหมดฝ่ายเดียวไม่ได้ และกรณีของมาตรา 426 นี้ อาจถือว่าเป็นลูกหนี้ร่วมที่เกิดขึ้น
โดยผลของกฎหมายไม่จำต้องอาศัยเจตนาของคู่กรณี แต่จะอย่างไรก็ตาม แมตามมาตรา 426
จะไม่ถือว่าเป็นลูกหนี้ร่วม แต่ก็อาจเข้าเงื่อนไขมาตรา 229 (3) อยู่ดี เพราะมาตรา 229 (3)

33 จิตติ คิงศกทัย, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 545/2521

กล่าวถึง เฉพาะกรณีที่บุคคลรับผิดร่วมกับผู้อื่นเท่านั้นไม่กล่าวว่าจะต้องเป็นลูกหนี้ร่วมกัน แต่ผู้เขียนก็เห็นว่า กรณีของมาตรา 425, 426 นั้นน่าจะถือถือว่าเป็นเรื่องที่กฎหมายให้ไปเรียกร่องกันได้โดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยสิทธิของผู้เสียหาย ทั้งนี้เพราะหากกฎหมายต้องการให้เป็นการรับช่วงสิทธิกันจะต้องบัญญัติไว้ให้ชัดเจนอย่างในกรณีอื่น ๆ และข้อสำคัญก็คือ ความรับผิดชอบระหว่างนายจ้างและลูกจ้างน่าจะเป็นความรับผิดชอบกันเองที่จะสามารถเรียกร่องกันได้โดยตรง ไม่จำเป็นต้องไปอาศัยสิทธิคนอื่น เมื่อนายจ้างต้องเสียหายไปอย่างใด ก็น่าจะไปเรียกได้จากลูกจ้าง โดยถือเป็นการเรียกโดยตรง อนึ่งในเรื่องนี้ไม่มีปัญหาในการเรียกเอาประกันจากเจ้าหน้าที่ของการรับช่วงสิทธิกรณีอื่น ดังนั้นแม้จะไม่ให้เรียกโดยวิธีรับช่วงสิทธิก็ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่นายจ้างแต่อย่างใดตรงข้ามการให้เรียกโดยตรงน่าจะจะเป็นประโยชน์ในแง่ที่อายุความยาวออกไปกว่าการรับช่วงสิทธิ ดังนั้นจึงน่าจะเป็นการเหมาะสมที่จะให้เรียกโดยตรง เพราะนายจ้างต้องรับผิดชอบไปเพราะกฎหมายบังคับให้เขาต้องรับผิดชอบโดยที่ตนเองมิได้มีความผิดอย่างใดด้วย

กรณีดังกล่าวนี้เห็นควรจะขยายไปถึงกรณีของตัวการตัวแทนตามมาตรา 429

ครูบาอาจารย์ นายจ้าง บิดามารดา กับผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถตามมาตรา 429, 430 และมาตรา 76 ด้วย คือไม่ต้องเป็นการรับช่วงสิทธิ ส่วนในกรณีของเจ้าของสัตว์ต้องรับผิดชอบผู้เสียหายแล้วไปไล่เบี้ยเอาจากผู้มาเราหรือยั่วสัตว์ตามมาตรา 433 หรือเจ้าของโรงเรือนต้องรับผิดชอบผู้เสียหายอันเกิดจากโรงเรือน แล้วไปไล่เบี้ยเอาจากผู้ที่ต้องรับผิดชอบ ก็ไม่ถือว่าเป็นการเรียกโดยอาศัยหลักรับช่วงสิทธิเช่นกัน แต่ในกรณีเหล่านี้ยอมเห็นได้ชัดว่าไม่น่าจะใกล้เคียงกับหลักรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 (3) เพราะกฎหมายมิได้บัญญัติให้ต้องร่วมกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกันแต่อย่างใด

ในกรณีของการไล่เบี้ยตามตัวเงินผู้เขียนก็เห็นว่า ไม่ต้องเป็นการรับช่วงสิทธิเพราะลักษณะของการไล่เบี้ยน่าจะเป็นเรื่องกันไปเรียกร่องกันตามหลักไล่เบี้ยอย่างแท้จริงคือ เรียกค่าเสียหายกันเป็นทอด ๆ โดยไม่ต้องอาศัยสิทธิของเจ้าหน้าที่ และหากพิจารณาอายุความการฟ้องไล่เบี้ยแล้วจะเห็นได้ว่า แตกต่างกันเป็นคนละเรื่อง แสดงว่ากฎหมายต้องการให้เรียกร่องกันได้โดยตรง เพราะหากกฎหมายต้องการให้เป็นการรับช่วงสิทธิกันน่าจะให้โชอายุความเป็น

อย่างเดียวกัน กรณีที่เห็นโคชคิกคือ กรณีที่ผู้สลักหลังฟ้องไล่เบียดกันเอง และไล่เบียดเอาแก่ผู้ส่งจ่ายแห่งตัวเงิน ใฟฟ้องใน 6 เดือน นับแต่วันที่ผู้สลักหลังเข้าถือเอาตัวเงินและใช้เงิน หรือนับแต่วันที่ผู้สลักหลังตนเองถูกฟ้อง ทั้งนี้ตามมาตรา 1003 แต่ปรากฏว่า อายุความที่ผู้ทรงฟ้องผู้สลักหลังและผู้ส่งจ่ายนั้น ใช้อายุความ 1 ปี นับแต่วันที่ไต่ลงในคำคัดค้าน หรือวันที่ตัวเงินถึงกำหนดตามมาตรา 1002 ซึ่งหากถือว่า การฟ้องไล่เบียดของผู้สลักหลังเป็นการรับช่วงสิทธิ ก็น่าจะต้องใช้อายุความ 1 ปี ตามมาตรา 1002 ซึ่งเป็นอายุความของผู้ที่ตนเข้าใช้หนี้ให้ไป นิยามแสดงว่ากฎหมายต้องการให้เรียกร้องกันได้โดยตรง นอกจากนี้ บทบัญญัติในเรื่องตัวเงิน ใต้นำมาจากกฎหมายอังกฤษซึ่งไม่มีหลักการรับช่วงสิทธิในทำนองมาตรา 229 (3) อยู่ด้วย จึงน่าจะถือว่าไม่ใช่หลักรับช่วงสิทธิ แม้จะถือว่าความรับผิดชอบของผู้สัญญาในตัวเงินเป็นความรับผิดชอบร่วมกันก็ตาม แต่กรณีนี้ น่าจะถือว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรง

สำหรับในกรณีของการไล่เบียดตามมาตรา 940 ของผู้รับอาวัลนั้น แม้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับผู้ค้ำประกัน คือ เป็นการประกันความรับผิดชอบของบุคคลที่ตนเข้าอาวัลก็ตาม แต่โดยเจตนารมณ์ของผู้ร่างน่าจะให้เป็นการเรียกร้องกันโดยตรงมากกว่า เช่นเดียวกับเหตุผลในกรณีอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว ขอนำมาสังเกตุคือ ในเรื่องการใช้เงินเพื่อเกณฑ์ตามมาตรา 958 วรรคแรก ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกัน การรับอาวัล แต่กฎหมายได้ใช้คำว่า รับช่วงสิทธิอย่างชัดแจ้ง แต่ในมาตรา 940 กลับไม่ใช่คำว่า รับช่วงสิทธิ จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่า กฎหมายต้องการให้เป็นการเรียกร้องกันได้โดยตรง

ส่วนการไล่เบียดของผู้เอาประกันภัยค้ำจุนต่อผู้รับประกันภัยค้ำจุนตาม คำพิพากษาฎีกาที่ 2370/2526 นั้น ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะถือเป็นการรับช่วงสิทธิ ดังนั้น อายุความที่ไซฟ้องร้องต้องใช้อายุความของผู้เสียหายที่จะเรียกเอาจากผู้รับประกันภัยโดยตรงตามมาตรา 882 คือ 2 ปี นับแต่วันวินาศภัย

อย่างไรก็ดี กรณีต่าง ๆ เหล่านี้เมื่อมีการฟ้องร้องคดีขึ้นตั้งแต่แรก ผู้ถูกฟ้องหากมีสิทธิจะไปไล่เบียดจากใคร ก็มักจะเรียกใหม่บุคคลที่ตนจะไล่เบียดเข้ามาในคดีด้วยตามบทบัญญัติเรื่อง ร้อง สอด และหากศาลพิพากษาให้ตนแพคดี ทำให้เกิดสิทธิไล่เบียด ย่อมถือเป็นสิทธิที่พึงขึ้น โดยคำพิพากษามีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 168 ดังหมายเหตุคำพิพากษาฎีกาที่ 1309/2520 ของ

ท่านศาสตราจารย์ จิตติฯ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ปัญหาเรื่องอายุความลดน้อยลง แต่ผลของการไล่เบี้ยอาจแตกต่างกัน คือ หากเป็นการรับช่วงสิทธิอาจได้สิทธิในประกันภัย แต่ ถ้าเป็นการใช้สิทธิโดยผู้รับช่วงสิทธิไม่มีสิทธิในประกันของเจ้าหนี้

(2) ปัญหาเกี่ยวกับผลของการรับช่วงสิทธิ

มีปัญหาว่าในการที่ลูกหนี้รวมคนหนึ่งได้ไต่หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปทั้งหมดแล้วไปไล่เบี้ยจากลูกหนี้รวมอีกคนหนึ่งนั้น จะเรียกดอกเบี้ยได้หรือไม่ และเรียกได้เพียงใดตั้งแต่เมื่อใด

ในเรื่องนี้ได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 853/2525 คดีสินไต่ควา โจทก์ฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่จำเลย ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษารวมกัน เพื่อให้จำเลยชำระเงินตามส่วนที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบตามคำพิพากษาให้แก่โจทก์ ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาคอยกันได้ออกชำระแทนไปให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโดยสิ้นเชิงแล้ว เมื่อไม่มีการตกลงกันเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย จึงไม่มีเหตุอันชอบด้วยกฎหมายที่โจทก์จะเรียกดอกเบี้ยที่สูงกว่าร้อยละเจ็ดต่อปี ตาม ป.พ.พ. ม. 224 นับแต่วันที่โจทก์ไต่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไปแล้ว แม้โจทก์จะฟ้องเสียค่าดอกเบี้ยแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอัตราร้อยละสิบสี่ต่อปีก็ตาม

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ดูคล้ายจะขัดกับหลักการรับช่วงสิทธิโดยทั่วไปที่ว่า ผู้รับช่วงสิทธิสามารถใช้สิทธิของเจ้าหนี้ได้ทุกประการ เพราะผู้รับช่วงสิทธิเข้าไปเป็นอยู่ในร่องเท้าของเจ้าหนี้ กล่าวคือ ผู้รับช่วงสิทธิน่าจะได้สิทธิเรียกดอกเบี้ยร้อยละ 14 อย่างที่เจ้าหนี้สามารถเรียกได้ด้วย มิใช่จะให้เรียกดอกเบี้ยนับตั้งแต่วันรับช่วงสิทธิ โดยเรียกได้เสมือนเป็นสิทธิเรียกร้องขึ้นใหม่ คือ เรียกได้ตามมาตรา 224 ร้อยละเจ็ดครึ่ง แต่ถ้าวางไต่ตกลงกันไว้เป็นพิเศษให้เรียกได้มากกว่านั้นก็ให้เรียกได้

อย่างไรก็ดี ศาลอาจเห็นว่าหากให้ลูกหนี้รวมเรียกเอาจากอีกคนหนึ่งได้ตามอัตราดอกเบี้ยเดิมอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ฝ่ายที่ถูกไล่เบี้ยได้ เพราะแต่เดิมลูกหนี้รวมใดรวมกันก่อนขึ้นเพื่อประโยชน์ร่วมกัน และต้องรับผิดชอบเจ้าหนี้คนเดียวกัน ดังนั้น ความรับผิดชอบในดอกเบี้ยร้อยละ 14 ดังกล่าวนั้นจึงน่าจะมิต่อเจ้าหนี้เดิมเท่านั้น มิใช่จะให้มารับผิดชอบต่อลูกหนี้รวมกันเองด้วย อันจะเป็นการลงโทษลูกหนี้รวมผู้หนึ่งโดยไม่สมควร ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า

ความจริงน่าจะเป็นเช่นนั้น แม้จะขัดกับหลักการรับช่วงสิทธิโดยทั่วไปบ้างก็ตาม เพราะแม่
ในการไล่เบียดเอาเงินตนเอง ยังไม่อาจไล่เบียดได้ทั้งหมด เนื่องจากลูกหนี้รวมมีความรับผิดชอบ
กับผู้โอนอยู่ด้วย ดังโคลงกล่าวมาแล้ว

สำหรับผู้เขียนเห็นว่า น่าจะต้องถือหลักการเช่นนั้น เพราะตามทฤษฎีการรับช่วงสิทธิ
ในกรณีนี้ผู้คุ้มครองผู้เช่าให้ได้รับการชดเชยเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งย่อมหมายความว่า ถ้า
เสียหายไปเท่าไร ย่อมเรียกได้เท่าที่ตนเสียไปเท่านั้น จะเรียกมากกว่าที่ตนเสียไปไม่ได้ ซึ่ง
รวมทั้งในเรื่องคอกเบียดนี้ด้วยที่ควร เรียกได้เท่าที่ตนเสียไปเท่านั้น ส่วนคอกเบียดที่กำหนดไว้
เป็นพิเศษอันเป็นการให้ผลประโยชน์กันระหว่างเจ้าหนี้ ลูกหนี้ ย่อมเรียกไคระหว่างกันเท่านั้น
ผู้รับช่วงสิทธิจะรับมาเพื่อหากำไรต่อไปไม่ได้ คงเรียกได้เฉพาะคอกเบียดที่มีลักษณะเป็นการทดแทน
การเสียหายเท่านั้น

หลักการ เรียกคอกเบียดในทำนองนี้ก็น่าจะนำไปใช้กับกรณีของผู้ค้ำประกัน หรือผู้จำนอง
ทรัพย์สินของตนเพื่อประกันหนี้ของผู้อื่น และกรณีอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในบังคับของมาตรา 229 ด้วย
ที่เห็นได้ชัดก็คือ การไล่เบียดของผู้ค้ำประกันต่อลูกหนี้ที่ตนประกัน ซึ่งมาตรา 693 วรรคแรก
ซึ่งถือว่าลักษณะรับช่วงสิทธิประการการ เรียกได้โดยตรงอยู่ด้วย ใ้บัญญัติให้เรียกเอาเงิน
คอกเบียดและสิ่งที่คุณต้องเสียไปอันเนื่องจากการเช่าค้ำประกันเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือ หากว่าตนต้อง
เสียหายอย่างไรก็ไปก็สามารถเรียกคืนได้ ทั้งนี้เพราะตนเข้ามาผูกพันด้วยนิกเพื่อประโยชน์ของ
ลูกหนี้โดยแท้ ส่วนคอกเบียดที่จะเรียกต่อไปหลังจากที่ได้ให้หนี้ไปแล้วนั้น ควรเรียกได้
ตามอัตราปกติเว้นแต่จะโคตกกลงกันไว้เป็นพิเศษ

มีปัญหาเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิของผู้ค้ำประกันตามมาตรา 693 วรรคสอง
ว่า ถ้าหากทรัพย์สินที่จำนอง จำนำ ไว้กับเจ้าหนี้ และผู้ค้ำประกันจะเช่ารับช่วงสิทธิเอาไปนั้น
เป็นของบุคคลภายนอก มีใจของลูกหนี้เอง ผู้ค้ำประกันจะเช่ารับช่วงรับไปได้หรือไม่ ทั้งนี้
เพราะมาตรา 693 วรรคสองบัญญัติไว้ว่า "อนึ่ง ผู้ค้ำประกันยอมเช่ารับช่วงสิทธิของ
เจ้าหนี้บรรดามีเห็นอู่ลูกหนี้ด้วย" ซึ่งคำว่า "สิทธิของเจ้าหนี้บรรดามีเห็นอู่ลูกหนี้" นี้ จะหมาย
ถึงเฉพาะประกันที่ลูกหนี้ให้ไว้หรือจะรวมถึงประกันที่บุคคลภายนอกให้ไว้ด้วย

เกี่ยวกับปัญหาที่มีผู้ให้ความเห็นไว้เป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายแรกซึ่งได้แก่ความเห็น
 ของศาสตราจารย์ เสนีย์ ปราโมช นั้น เห็นว่าควรต้องยึดถือหลักเกณฑ์การรับช่วงสิทธิตาม
 มาตรา 226 เป็นสำคัญ เพราะการที่ผู้รับช่วงสิทธิจะใช้สิทธิทั้งหลายของเจ้านั้น รวมทั้ง
 ประกันแห่งนั้นนั้น มาตรา 226 ไม่ได้จำกัดว่า จะต้องเป็นประกันที่ถูกต้องให้ไว้ แม้
 จะเป็นประกันที่บุคคลภายนอกให้ไว้ ผู้รับช่วงสิทธิก็ยังบังคับเอาได้ จึงควรเข้าใจมาตรา
 693 วรรคสองในความหมายอย่างกว้าง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง คือ ความเห็นของท่านอาจารย์
 ถาวร โปธิทอง ได้ให้ความเห็นไว้ว่า จะต้องถือเคร่งครัดตามถ้อยคำในมาตรา 693
 วรรคสอง คือ ผู้ค้ำประกันจะรับช่วงสิทธิของเจ้านั้นได้เฉพาะสิทธิที่มีอยู่เหนือลูกหนี้เท่านั้น
 ไม่เหมือนการรับช่วงสิทธิทั่วไปตามมาตรา 226 ซึ่งผู้รับช่วงสิทธิทั้งหลายที่เจ้านั้นมีอยู่โดย
 มูลหนี้รวมทั้งประกันแห่งนั้นนั้น ได้ในนามของตนเอง ไม่ว่าสิทธิหรือประกันแห่งนั้นจะมีอยู่
 เหนือลูกหนี้หรือเหนือบุคคลภายนอก เช่น ก.กู้เงิน ช. 1,000 บาท เมื่อ ก.ผิดนัด
 ไม่ชำระหนี้ ค.ชำระหนี้แทนไป ค.จะรับช่วงสิทธิของ ช.ไปบังคับเอากับที่ดินของ ง.ไม่ได้
 เพราะสิทธิจำนองไม่ได้มีอยู่เหนือ ก.ลูกหนี้ แต่มีอยู่เหนือ ง.ผู้จำนอง โดยถือว่าการ
 รับช่วงสิทธิกรณีนี้ เป็นการรับช่วงสิทธิในลักษณะพิเศษเฉพาะเรื่อง ยกเว้นหลักกฎหมาย
 ทั่วไป ซึ่งท่านอาจารย์ปรีชา วิศาลเวทย์ เห็นด้วยกับความเห็นนี้ในแง่ของความเป็นธรรม
 ระหว่างคู่กรณี เพราะ ค. และ ง. อยู่ในฐานะผู้ประกันหนี้ของ ก.เหมือนกัน ต่างกันแต่ว่า
 กรณีของค. เป็นการประกันด้วยบุคคล ส่วน ง. ประกันด้วยทรัพย์สิน เมื่อ ค. ชำระหนี้แทน ก.
 ไปแล้ว ก็รับช่วงสิทธิบังคับจำนองเอากับ ง.ไม่ได้ ในทำนองเดียวกับ ถ้า ง.ชำระหนี้
 แทน ก.ไป ก็ไล่เบี้ยเอากับ ค.ไม่ได้เช่นกัน เพราะไม่ได้อยู่ในฐานะผู้ค้ำประกันร่วม
 ตามมาตรา 682 วรรคสอง ได้แต่จะได้รับเงินใช้คืนจากลูกหนี้ตามมาตรา 724 เท่านั้น 33/1
 ซึ่งผู้เขียนค่อนข้างจะเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายนี้

33/1 สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เอกสารการสอนชุดวิชา
 กฎหมายพาณิชย์ 3 หน่วยที่ 1-7 พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : ศรีเมือง
 การพิมพ์, 2527), หน้า 69.

การรับขวงสิทธิตามมาตรา 230

1. ความเบื้องต้น

มาตรา 230 บัญญัติไว้ว่า "ถ้าในการที่เจาหนี้บังคับขยัศทรัพยอันหนึ่งอันใดของลูกหนี้นั้น บุคคลใดจะตองเสียภัยเสียสิทธิในทรัพยอันนั้น เพราะการบังคับขยัศทรัพยไซร้ทานว่าบุคคลผู้นั้นมีสิทธิจะเข้าไซ้หนี้เสียแทนได้ อนึ่งผูครองทรัพยอันหนึ่งอันใด ถ้าจะตองเสียภัยเสียสิทธิครองทรัพยนั้นไปเพราะ การบังคับขยัศทรัพย ก็ยอมมีสิทธิจะทำได้เช่นเดียวกับที่ความานั้น

ถ้าบุคคลภายนอกผูใดมาไซ้หนี้แทนจนเป็นที่พอใจของเจาหนี้แล้ว บุคคลผู้นั้นยอมเข้ารับขวงสิทธิเรียกรองของเจาหนี้ แต่สิทธิเรียกรองอันนั้นจะบังคับให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจาหนี้หาได้ไม่"

กรณีตามมาตรานี้เป็นเรื่องทีบุคคลเขาร้าระแทนแทนลูกหนี้เช่นเดียวกับในมาตรา 229 แต่ผู้ชำระหนี้ในมาตรานี้เป็นบุคคลภายนอกไม่ได้เกี่ยวข้องกับหนี้ของลูกหนี้เลย เพียงแต่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับทรัพยสินของลูกหนี้ ซึ่งเจาหนี้จะมาชำระหนี้แทนนั้น เจาหนี้ในกรณีนี้เป็นเจาหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งได้บังคับขยัศทรัพยของลูกหนี้มาชำระหนี้แล้ว บุคคลภายนอกมีส่วนได้เสียในทรัพยที่ถูกลูกหนี้มา จึงเข้าไซ้หนี้เป็นการไถถอนทรัพยจากการถูกยึดเพื่อที่ตนจะได้รับประโยชน์จากทรัพยนั้น

2. หลักเกณฑ์การรับขวงสิทธิ

หลักเกณฑ์ในการรับขวงสิทธิตามมาตรา 230 นี้คือ บุคคลภายนอกทีจะเข้าไซ้หนี้นั้น จะต้องเป็นผู้มีสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งในทรัพยนั้น แล้วจะตองถูกบังคับขยัศทรัพย ทำให้ตนตองเสียสิทธินั้นไป

มีปัญหาวว่า สิทธิในทรัพยนั้นจะหมายถึงสิทธิไคบ้าง ปัญหาที่ท่านศาสตราจารย์โสภณฯ ได้อธิบายว่า จะเป็นสิทธิประการใดก็ได้ เพราะกฎหมายมิได้จำกัดไว้ ฉะนั้นจึงอาจเป็นทรัพยสิทธิ เช่น เป็นผู้ม้สิทธิเก็บกิน สิทธิอาศัย หรืออาจเป็นสิทธิครอบครอง หรือเป็น

สิทธิยึกหนวง หรือแม่แต่เป็นสิทธิตามสัญญา เช่น สิทธิตามสัญญาจะซื้อจะขายของผู้จะซื้อ สิทธิตามค้ำประกันจะให้ หรือสิทธิตามสัญญาเช่าก็ได้³⁴

อย่างไรก็ตาม ในมาตรา 230 นี้ ได้กล่าวถึงผู้ครอบทรัพย์สินไว้ต่างหากด้วย ซึ่งหมายถึง สิทธิครอบครองนั่นเอง จึงมีปัญหาว่า เหตุใดจึงต้องบัญญัติซ้ำไว้อีก ปัญหาที่ศาสตราจารย์ โสภณฯ ได้อธิบายไว้ว่า การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ คงจะเพื่อมิให้เกิดข้อสงสัยว่า ผู้ครอบทรัพย์สินเป็นผู้มีสิทธิในทรัพย์สินหรือไม่ เพราะการครอบครองอาจโต้แย้งได้ว่าไม่เป็นสิทธิ แต่เป็นข้อเท็จจริง³⁵ เพื่อตัดปัญหาจึงได้บัญญัติไว้ให้ชัดเจน แต่ความจริงแล้วหลักสำคัญอยู่ที่ข้อความข้างต้นเท่านั้น

อนึ่ง การที่บุคคลใดจะเข้าใช้หนี้แล้วรับช่วงสิทธิตามมาตรา 230 นี้ จะต้องไต่ความว่า เป็นผู้ที่จะต้องเสียภัยเสียสิทธิอย่างแน่นอนเท่านั้น โดยที่เจ้าหนี้ได้ฟ้องร้องบังคับชำระหนี้จนถึงขั้นบังคับยึดทรัพย์แล้ว ถ้าเจ้าหนี้ยังไม่ได้นำบังคับยึดทรัพย์ หรือยึดทรัพย์แล้วแต่ได้ถอนเสียจะเข้าใช้หนี้แล้วรับช่วงสิทธิตามมาตรา 230 นี้ไม่ได้³⁶

3. ตัวอย่างการรับช่วงสิทธิ

มีผู้ยกตัวอย่างการรับช่วงสิทธิกรณีนี้ไว้ดังนี้

1) ก. เขาเรือกลไฟของ ข. มาเกิน มีกำหนด 1 ปี เจ้าหนี้ของ ข. นำยึดเรือกลไฟขายทอดตลาดเอาเงินใช้หนี้ ซึ่งเมื่อขายไปแล้ว ก. ก็จะมาคดีสิทธิในสัญญาเช่า

³⁴ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย หนี้ : บทเบ็ดเสร็จทั่วไป, หน้า 216.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 216.

³⁶ เทพวิฑูร, พระยา. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 - 2 มาตรา 1 - 240, หน้า 844.

(พิจารณามาตรา 569 ในทางตรงข้ามแสดงว่าในเรื่องเช่าสังหาริมทรัพย์เมื่อทรัพย์สินโอนกรรมสิทธิ์สัญญาเช่าคือไปด้วย คำพิพากษาฎีกาที่ 1083/2498) ดังนั้น ก. ออเงินให้แทน ข. และเช่ารับช่วงสิทธิของเจ้านั้น เพื่อไม่ให้เรือกลไฟต้องถูกขายและเพื่อคนจะได้มีโอกาสเช่าเรือต่อไปจนครบปี

2) ก. ซื้อที่ดินของ ข. แต่ไม่ได้ทำสัญญาต่อเจ้าพนักงานเพราะเชื่อถ้อยกัน ข. ใ้ยอมที่ดินให้ ก. เขาปกครองมา 8 ปีแล้ว เจ้านั้นของ ข. นำยี่ที่ดินเพื่อขายทอดตลาดเอาเงินให้แทนตามคำพิพากษา โดย ข. ยังไม่ขาดกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ดังนั้น ก. อาจให้แทน ข. และเช่ารับช่วงสิทธิของเจ้านั้นเพื่อได้มีโอกาสปกครองที่ดินต่อไปจนกว่าจะครบ 10 ปี ที่จะได้กรรมสิทธิ์โดยการครอบครอง³⁷ (แต่ท่านอาจารย์จุฑา ฯ เห็นว่าจะต้องเป็นกรณีครอบครองปรักษจนครบ 10 ปี แล้วเท่านั้นจึงจะเข้าให้แทนแล้วรับช่วงสิทธิได้)

3) ลูกหนี้ให้ค้ำประกันว่าจะยกทรัพย์สินให้นายแดง (มาตรา 526) ต่อมาปรากฏว่ามีเจ้านั้นฟ้องลูกหนี้และนำบังคับยึดทรัพย์สินซึ่งลูกหนี้ได้ให้ค้ำประกันว่าจะให้นายแดงนั้น ดังนั้น นายแดงยอมจะต้องเสียภัยเสียสิทธิในทรัพย์สิน เพราะการบังคับยึดทรัพย์สิน นายแดงจึงมีสิทธิที่จะเข้าให้แทนลูกหนี้จนเป็นที่พอใจเจ้านั้นแล้วนายแดงยอมเช่ารับช่วงสิทธิของเจ้านั้น³⁸

4. หลักเกณฑ์การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 230 วรรค 2

ตามมาตรา 230 วรรค 2 บัญญัติไว้ว่า "ถ้าบุคคลภายนอกผู้ใดมาใช้หนี้แทนจนเป็นที่พอใจของเจ้านั้นแล้ว บุคคลผู้นั้นยอมเช่ารับช่วงสิทธิเรียกร้องของเจ้านั้น แต่สิทธิเรียกร้องนั้นจะบังคับให้เป็นที่ยึดเสียแก่เจ้านั้นหาได้ไม่"

³⁷ อ่างแล้ว, หน้า 844.

³⁸ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), หน้า 22.

บทบัญญัติมาตรา 230 วรรค 2 นี้ได้บัญญัติไว้คล้ายกับจะเป็นเรื่องใหม่ที่ได้ให้ การรับช่วงสิทธิกันได้อีกกรณีหนึ่ง ไม่เกี่ยวกับมาตรา 230 วรรคแรก แต่ความจริงแล้ว มาตรา 230 วรรคสอง นี้ก็คือ การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 230 วรรคแรกนั่นเอง แต่ได้ บัญญัติหลักเพิ่มเติมจากวรรคแรกว่า บุคคลตามวรรคแรกนั้นจะรับช่วงสิทธิได้ก็ต่อเมื่อได้ใช้หนี้ จนเป็นที่พอใจของเจ้าหนี้เท่านั้น

อนึ่ง คำว่า บุคคลภายนอกนี้มีไว้ว่าใครที่ต่อกรจะใช้หนี้ก็เข้ามาใช้หนี้ได้โดย ไม่มีส่วนใดเสีย เพราะหากเป็นเช่นนั้นหลักการรับช่วงสิทธิที่กล่าวมาทั้งหมดย่อมจะไม่มี ความจำเป็น เพราะใคร ๆ ก็สามารถเข้ามาใช้หนี้แล้วรับช่วงสิทธิได้อยู่แล้ว ดังนั้น บุคคลภายนอก ในที่นี้จึงหมายถึงผู้มีส่วนใดเสียตามวรรคแรกนั่นเอง ซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้มีได้เป็นลูกหนี้มากอบ แต่เป็นบุคคลภายนอกสัญญาที่มีส่วนใดเสีย จึงได้เข้ามาใช้หนี้ด้วย เหตุนี้กฎหมายจึงใช้คำว่า บุคคลภายนอก

มีปัญหาว່ว่าพอใจของเจ้าหนี้จะหมายความว่าอย่างไร บัญชีนั้นก็กฎหมายส่วนใหญ่ เห็นว่า หมายถึงการที่เจ้าหนี้พอใจในการชำระหนี้ตนเอง ซึ่งความพอใจสูงสุดก็ได้แก่ การได้รับ ชำระหนี้เต็ม หรือถ้าบุคคลภายนอกผู้ชำระหนี้ได้ใช้หนี้แต่เพียงบางส่วนแล้วเจ้าหนี้ยอมรับเพียง เท่านั้นไม่ติดใจจะเรียกให้ชำระหนี้ อีก เช่นนั้นก็ถือว่าเจ้าหนี้พอใจ ซึ่งหาก ก็ความเช่นนั้นแล้ว ก็ย่อมจะหมายความว่า หากมีการชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน แล้วเจ้าหนี้ไม่พอใจแต่จำใจต้องรับไว้ เช่นนั้นยอมจะรับช่วงสิทธิบางส่วนไม่ได้ ซึ่งก็ยังเป็นข้อที่น่าสงสัยว่าจะตีความเช่นนั้นได้หรือไม่

เกี่ยวกับปัญหานี้ ศาสตราจารย์ โสภณ ฯ ได้กล่าวว่า ความจริงความพอใจของเจ้าหนี้ ไม่น่าจะตอ้งคำนึงถึง สำคัญอยู่ที่ว่าบุคคลภายนอกได้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้แค่ไหนเพียงไร และตนจะ ได้รับช่วงสิทธิเพียงใดมากกว่า ถ้าบุคคลภายนอกชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ตรงตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้แล้ว เจ้าหนี้พอใจหรือไม่พอใจหาสำคัญไม่ ที่ควมที่ใช่คำว่า "ใช้หนี้จนเป็นที่พอใจของเจ้าหนี้" นั้นคงจะเป็นเพราะแปลคำว่า satisfies ตรงตัวเกินไปตามศัพท์กฎหมายดังนั้นก็แปลว่า ชำระหนี้ตนเอง³⁹ ซึ่งหากแปลความเช่นนั้นแล้วก็ย่อมจะเข้าหลักทั่ว ๆ ไปที่ว่าจะมีการใช้หนี้

แล้วรับช่วงสิทธิบางส่วนก็ได้ มีใ้ชว่าจะรับช่วงสิทธิบางส่วนก็ได้ ถ้าใช้ไปบางส่วนอันเป็นเหตุให้เจ้านั้นไม่พอใจ

ปัญหาที่ว่าควรจะต้องแนวความคิดใดเป็นหลักนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรจะได้พิจารณาถึงหลักที่บัญญัติไว้ในตอนท้ายของวรรค 2 นี้เสียก่อนว่า เหตุใดกฎหมายจึงบัญญัติไว้เป็นพิเศษว่า "แต่สิทธิเรียกร้องนี้จะบังคับให้เป็นที่ยึดถือเสียแก่เจ้านั้นหาได้ไม่" ซึ่งในเรื่องนี้ พระยาเทพวิฑูร ฯ ได้อธิบายไว้ว่า ความชอบเป็นหลักธรรมดาในเรื่องรับช่วงสิทธิ และความมุ่งหมายถึงกรณีซึ่งเจ้านั้นได้รับชำระหนี้ไม่เต็มจำนวน เช่น สมมุติว่า ก. เป็นเจ้านั้น ช. อยู่ 1,000 บาท ค. ใช้หนี้แทนเพียง 500 บาท ก. จึงยังคงเป็นเจ้าน้อยอีก 500 บาท ส่วน ค. ได้รับช่วงสิทธิจาก ก. ในจำนวน 500 บาท ที่ตนได้เข้ามา และเจ้านั้นของ ก. ได้มีสิทธิจำนวนจํานำหรือหลักประกันใด ๆ ก. ก็ได้รับช่วงมาด้วย ตามบทบัญญัติทั่วไปในมาตรา 226 เมื่อเป็นดังนี้ตามปกติ ก. กับ ค. ก็มีสิทธิเสมอกัน และถ้าสมมุติว่าหลักประกันสำหรับหนี้ของ ก. ไม่พอใช้เงินทั้ง 1,000 บาท หรือว่าทรัพย์สินของ ช. ลูกหนี้ไม่มีพอจะใช้หนี้ทั้ง 1,000 บาท ก. กับ ค. ก็จะต้องแบ่งเฉลี่ยกัน แต่ตามหลักกฎหมายในเรื่องรับช่วงสิทธิดังกล่าวข้างต้น ไม่ยอมให้เป็นดังนี้ และสิทธิของ ค. จะมาแข่งขันให้เป็นที่เสียเปรียบประโยชน์ของ ก. หาได้ไม่ถือว่าในกรณีดังกล่าวนี้ ก. ต้องได้รับใช้หนี้ก่อน ค.40 ซึ่งจากความเห็นดังกล่าวนี้ย่อมหมายความว่า กฎหมายต้องการคุ้มครองเจ้านั้นผู้จะบังคับยึดทรัพย์สินเอาให้ได้รับการชำระหนี้ครบถ้วนก่อนผู้รับช่วงสิทธิ

แต่ท่านศาสตราจารย์ เสนีย์ฯ ได้ให้ความเห็นไว้อีกแนวหนึ่งว่า การที่จะตีความคำว่า เจ้านั้นในมาตรา 230 วรรคสองตอนท้ายให้หมายถึงเฉพาะเจ้านั้นผู้บุคคลตาม มาตรา 230 ใช้รับช่วงสิทธิเท่านั้นจะเป็นการจำกัดความที่บัญญัติไว้กว้าง ๆ ใหญ่เกินไป เพราะมีใ้บัญญัติไว้ว่าจะต้องเป็นเจ้านั้นคนนั้นโดยเฉพาะ และเรื่องตามที่บัญญัติไว้ในตอนต้นแห่งวรรคสองว่า จะต้องใช้หนี้เฉพาะเป็นที่พอใจแก่เจ้านั้นแล้ว ก็ถึงความอยู่ว่าใ้ใ้การชำระหนี้แก่เจ้านั้นคนนั้นโดยสิ้นเชิงเสร็จสิ้นไปแล้ว เจ้านั้นนั้นได้รับชำระหนี้เงินเต็มเป็นที่พอใจตามกฎหมาย

40
เทพวิฑูร, พระยา. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 - 2
มาตรา 1 - 240. หน้า 845.

ไปแล้ว บุคคลตามมาตรา 230 จะกลับไปใช้สิทธิให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจาหนี้คนนั้นได้อย่างไร ฉะนั้น ที่ตกลงกล่าวถึงเจาหนี้อีกในตอนท้ายจึงต้องเข้าใจว่าหมายความว่าถึงเจาหนี้คนอื่น หรือ เจาหนี้คนนั้นแต่ในมูลหนี้ที่มีใ้การใช้หนี้รับช่วงสิทธิ หลักสำคัญคือ บุคคลตามมาตรา 230 เป็นแค่บุคคลภายนอกที่จะต้องเสียภัยเสียสิทธิมีสิทธิการที่เกี่ยวของของรับผิดอย่างไรมาตรา 229 ถ้ากฎหมายไม่กำหนดไว้และยอมให้ใช้หนี้รับช่วงสิทธิได้ เจาหนี้ทั้งหลายอาจเข้าบังคับเอาแก่ทรัพย์สินนั้นได้โดยไม่มีอุปสรรค เพียงแค่บุคคลภายนอกในมาตรา 230 เกี่ยวของเขามามีส่วนได้เสีย อยู่บ้างจึงไม่ควรไปบังคับให้เป็นที่เสื่อมเสียต่อสิทธิของเจาหนี้ทั้งหลาย เพียงแต่ให้รับช่วงสิทธิได้ โดยไม่กระทบกระเทือนถึงเจาหนี้กันว่าเป็นผลดีแก่บุคคลภายนอกนั้นมากอยู่แล้ว ฐานะของบุคคล เช่นนี้เหมือนกับตัวลูกหนี้เอง เมื่อลูกหนี้ไม่ต้องการเสียสิทธิในทรัพย์ยังต้องการหาทางชำระหนี้แก่ เจาหนี้จนหมดสิ้นตัวทุกคนนั้นใด ฐานะของผู้นี้เขาครองทรัพย์ของลูกหนี้ก็ไม่ควรจะรับผิดชอบต่างไปเป็น อดดีกว่าลูกหนี้ไปได้ เช่น ก. เป็นผู้ครองที่ดินของ ข. ข. เป็นลูกหนี้ ค. และ ง. ค. นำ บังคับยึดที่ดิน ค. ใช้หนี้ให้แต่เพียงบางส่วน ในส่วนที่ยังไม่ได้ใช้ ค. มีสิทธิเอาชำระหนี้จากที่ดินนั้น ได้จนเต็มก่อน ถึงแมก. จะใช้หนี้ ค. ไปจนเต็มแล้วก็ตาม ถ้า ง. เจาหนี้อีกคนหนึ่งมานำ บังคับยึดที่ดินนั้นอีก ก. ไม่มีสิทธิอะไรดีกว่าของ ง. มีสิทธิได้รับชำระหนี้จากที่ดินนั้นจนเต็มอีก เหมือนกัน ถ้า ก. ใช้หนี้ ง. บางส่วน ฐานะก็เหมือนกับใช้หนี้ ค. บางส่วน ต่อเมื่อใช้หนี้ ค. และ ง. จนเต็มทั้งสองคนแล้ว จึงจะรับช่วงสิทธิเรียกร้องได้จาก ง. จนเต็มทั้งสองจำนวน ซึ่งถ้า ค. เป็นเจาหนี้มีสิทธิจำนองในที่ดินนั้น และ ก. ใช้หนี้ไปจนเต็มแล้ว แม้ ง. จะได้อิบน กรรมสิทธิในที่ดินนั้นไปยังบุคคลใด ก. ก็ยังบังคับเอาได้อย่างเจาหนี้มีสิทธิจำนอง แม้ถึงว่า ชื่อของ ก. จะมีได้ปรากฏเป็นเจาหนี้อยู่ในทะเบียนก็ตาม แต่ก็เป็นที่เห็นได้ว่า กรณีอันบุคคล ภายนอกตามมาตรา 230 จะบังคับให้เป็นที่เสื่อมสิทธิของเจาหนี้ได้ จะมีแต่ในเรื่องที่ลูกหนี้ มีทรัพย์สินไม่พอใช้หนี้ได้ทั่วทุกคน แต่ถึงลูกหนี้มีทรัพย์สินอย่างอื่นอีกมากมายนอกจากที่บุคคลนั้น ครองไว้หรือจะได้สิทธิ และการที่จะยอมให้เขารับช่วงสิทธิจะไม่ตัดประโยชน์ของเจาหนี้ คือ เจาหนี้ยังมีทางที่จะยึดทรัพย์สินอย่างอื่นของลูกหนี้ จำนายเอาชำระหนี้จนเต็มได้ ดังนั้นถ้าจะ เข้าใจได้ว่า บุคคลภายนอกนั้นชอบที่จะบังคับรับช่วงสิทธิได้ เพราะไม่เป็นการเสื่อมเสียแก่ เจาหนี้ อย่างไร ทั้งนั้นพอจะเห็นได้ว่า ถ้าเข้าใจว่า ก. มีฐานะอย่างเดียวกับ ข. ลูกหนี้ในเมื่อ จะใช้สิทธิยื่น ต่อเจาหนี้ของ ข. ผลที่สุดการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 230 ใช้หนี้ได้บริบูรณ์

ก็ต่อลูกหนี้เท่านั้น ไม่อาจยกชั้นอ้างใช้หนี้ให้เป็นทีเสมอเสียต่อเจ้าหนี้ได้⁴¹

สำหรับผู้เขียนเห็นว่า หากพิจารณาถึงความในตอนที่ท้ายของมาตรา 230 วรรคสอง แล้วก็น่าจะต้องตีความอย่างกว้างตามแนวความคิดที่สอง และคงต้องตีความคำว่า satisfies ว่าหมายถึงการชำระหนี้ตนเอง โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องชำระหนี้กันจนหมดสิ้นจึงจะรับช่วงสิทธิได้ เพราะมีฉันทนแล้ว กรณีที่จะบังคับให้เกิดการเสียหายตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ก็คงไม่เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นได้ในวงจำกัด

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่ากรณีตามมาตรา 230 วรรคสองนี้อาจสับสนที่จะนำไปใช้ ประกอบกับวรรค 1 นั้นน่าจะมีใต้อย่างมาก เพราะการที่บุคคลภายนอกเข้าใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ใน กรณีที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจ เพื่อที่ตนจะไต่ทรัพย์สินไว้เป็นของตนหรือไต่สิทธิครอบครองเป็นส่วนใหญ่ มิใช่เข้าใช้หนี้เพราะมีความรับผิดชอบหรือร่วมกับผู้อื่น อย่างในกรณีมาตรา 229 (3) หรือมาตรา 227 ซึ่งในกรณีนี้ผู้เข้าใช้หนี้ก็เพราะถูกบังคับให้เขาไปรับผิดชอบ จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนเอง จึงจำต้องเข้ารับช่วงสิทธิเพื่อไปเรียกให้ลูกหนี้ชดใช้ให้ตน ดังนั้น ผู้เข้าใช้หนี้จึงมักจะ ไม่เต็มใจนัก และอาจใช้หนี้เพียงบางส่วนเพื่อให้ตนเสียหายน้อยที่สุดเป็นเหตุให้เกิดการรับช่วงสิทธิ แต่เพียงบางส่วน แต่กรณีตามมาตรา 230 นี้ ผู้เข้าใช้หนี้ยอมจะต้องการเข้าใช้หนี้ให้ครบถ้วน เพื่อให้ตนไต่ทรัพย์สินไว้ไม่ถูกยึดไป ทั้งนี้เพราะหากตนใช้หนี้ไปไม่ครบถ้วน เจ้าหนี้ก็ยังจะสามารถ ยึดทรัพย์สินไปใช้หนี้อยู่นั่นเอง ทำให้ตนไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย ซ้ำยังอาจขาดทุนด้วยซ้ำ หากทรัพย์สินราคาตกต่ำลงไม่พอใช้หนี้ทุกคน กรณีที่จะเกิดขึ้นจึงน่าจะไต่แก่ กรณีที่บุคคลภายนอกนั้นเข้าใช้ หนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยยึดทรัพย์สินเพิ่มเติมตามหนี้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งหากลูกหนี้ไม่มีลูกหนี้คนอื่นอยู่ เช่น ผู้เข้าใช้หนี้ยอมจะไต่ทรัพย์สินไว้อย่างสมบูรณ์ไม่มีข้อคิดขี้อะไรอีก แต่ตามบัญญัติกฎหมายเจ้าหนี้ อยู่นอกหลายรายเช่นยอมจะเกิดปัญหาขึ้นตามวรรคสอง คือ แม่ตนจะใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทยอย ทรัพย์สินไปครบถ้วนแล้ว แต่เจ้าหนี้คนอื่นก็ยังคงมีสิทธิดีกว่าผู้รับช่วงสิทธิอยู่นั่นเอง หากลูกหนี้มีทรัพย์สิน นอนอยู่ถึงเคี้ยว ซึ่งกรณีเจ้าหนี้คนอื่นอาจบังคับชำระหนี้ได้ก่อนจนอาจกล่าวว่าการเข้าใช้หนี้ของ

⁴¹ เสนีย์ ปราโมช, มรว. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรม และหนี้, เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), หน้า 1016 - 1017.

บุคคลภายนอกไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อะไรแก่ตนเลย แต่เมื่อพิจารณาให้รอบคอบแล้ว ก็อาจเห็นว่าพอจะมีประโยชน์อยู่บ้าง คือ แม่เจ้าหนอนนนอาจมีสิทธิดีกว่าแต่หนดิ่งกลาวนนอาจยังไม่ถึงกำหนด จึงยังไม่บังคับยึดทรัพย์กว่าจะถึงกำหนดชำระก็อาจใช้เวลานาน ซึ่งในระยะเวลานั้น บุคคลภายนอกนั้นก็ย่อมจะได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินบางอย่างพอเพียงและเมื่อถึงเวลาที่หนของเจ้าหนอนถึงกำหนดชำระ ลูกหนก็อาจมีทรัพย์สินอยู่มากพอชำระหนี้แก่เจ้าหนทุกคนรวมทั้งผู้รับช่วงสิทธิด้วย หรือเจ้าหนอนอาจหันไปบังคับเอาากับทรัพย์สิน ๆ ของลูกหนไม่บังคับเอาากับทรัพย์สินที่ตนต้องการได้ไวเป็นอันว่าการเข้าไชนั้นได้ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ไปไชน้อยไม่มากนัก

จากเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงอาจมองเห็นว่า การที่ผู้ร่างใช้คำว่า "ไชนั้นพอใจของเจ้าหน" นั้น อาจจะมี ความหมายหรือความสำคัญอยู่บ้างคือ กฎหมายต้องการให้การไชนั้นให้แก่เจ้าหนที่ยึดทรัพย์นั้นจนครบถ้วน (แต่ไม่ต้องไชนั้นแก่เจ้าหนอื่น ๆ ที่มียอดไม่ได้ยึดทรัพย์ด้วย เพราะกฎหมายบัญญัติให้ไชนั้นแก่ผู้ยึดทรัพย์เท่านั้น หากชนไชนั้นให้แก่เจ้าหนที่ไม่ได้ยึดทรัพย์ด้วยย่อมไม่ได้รับช่วงสิทธิ แม่เจ้าหนอนนนจะเป็นเจ้าหนจำนองหรือผู้มีสิทธิและตนต้องการจะเข้าไชนั้นเพื่อป้องกันการยึดทรัพย์ตามมาตรา 229 (1) ก็ไม่น่าจะทำได้ เว้นแต่ตนจะได้เข้ารับช่วงสิทธิแล้ว กลายเป็นเจ้าหนจำนองของลูกหนอย่างเต็มตัว เช่นนี้ย่อมจะเข้าเงื่อนไขมาตรา 229 (1) ที่จะเกิดการรับช่วงสิทธิได้" แต่ในทีนี้คงไม่หมายความว่า ถ้าหากบุคคลภายนอกไชนั้นให้แก่เจ้าหนที่บังคับยึดทรัพย์ไปเพียงบางส่วนแล้ว จะเข้ารับช่วงสิทธิไม่ได้ ทั้งนี้เหตุผลคงอธิบายได้ในทำนองเดียวกันที่อธิบายมาตรา 227 กล่าวคือ แม้กฎหมายจะบัญญัติให้ไชนั้นเงินเต็มตามราคาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ แต่นั่นก็เป็นเพียงตัวอย่างหรือปริมาณสูงสุดที่จะทำได้ และควรจะทำเช่นนั้น แต่อาจจะยากน้อยกว่านั้นถ้าจะหาว่าไม่ได้ อย่างไรก็ตามก็สำหรับกรณีของมาตรา 230 นี้ หากชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนผู้ยึดทรัพย์แต่เพียงบางส่วน อาจจะทำให้ช้นยาก เพราะผู้เข้าไชนั้นจะมีแต่เพียงทางเดียว ไม่มีทางใดดังกล่าวมาแล้ว

อย่างไรก็ดี กรมร่างกฎหมาย (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาในปัจจุบัน) ได้ยกตัวอย่างการรับช่วงสิทธิไว้ในทำนองที่ว่าเป็นการเข้าไชนั้นโดยไม่หวังว่าจะได้กรรมสิทธิในทรัพย์สิน แต่เป็นการไชนั้นเพื่อประโยชน์อย่างอื่น ดังนี้ ก. เป็นเจ้าหนที่มีกรรมสิทธิของ ช. 1,500 บาท

ค. เป็นเจ้าหนี้สามัญอยู่ก่อน เห็นว่าถ้าตนไม่มีหลักประกันไว้แล้ว ก็จะไม่ได้รับใช้เงินจาก ข. เพราะการค้ำขายที่เขากระทำอยู่เสื่อมทรามลง จึงใช้เงิน 500 บาทให้ ก. โดยการให้เงินนี้ ค. ได้เข้ารับช่วงสิทธิของ ก. เพียงจำนวนเงิน 500 บาท กล่าวคือ ได้รับช่วงสิทธิของ ก. เช่น สิทธิจำนอง

สมมุติว่า ก. และ ค. ต่างใช้สิทธิของตนซึ่งมีอยู่ต่อ ข. ทรัพย์สินที่จำนองไว้ จึงถูกยึด และขายได้เงินเพียง 1,250 บาท เงินจำนวนนี้ไม่พอที่จะใช้ให้ ก. ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ อยู่ 1,000 บาท และ ค. เจ้าหนี้ รับช่วง 500 บาท

ตามธรรมดา ก. และ ค. มีกรรมสิทธิในลำดับเสมอกันเหนืออสังหาริมทรัพย์อันเดียวกัน ตามมาตรา 280 ต่างจึงมีสิทธิจะได้รับชำระหนี้เฉลี่ยตามส่วนมากและน้อยแห่งจำนวนที่ตนมีส่วน คือ ก. 1,000 บาท และ ค. 500 บาท แต่ตามบทเฉพาะแห่ง มาตรานี้ ต้องบังคับตามสิทธิของ ก. ที่มีอยู่จนสิ้นเชิงก่อนที่ ค. จะได้รับใช้เงิน หรืออีกนัยหนึ่ง ก. ชดเชยที่จะได้รับใช้เงิน 1,000 บาท จากราคาทรัพย์สินที่จำนองไว้ และ ค. ได้รับใช้เพียง 250 บาท

ตามมาตรานี้ ไม่มีใครเลยจะอ้างที่สันนิษฐานว่าได้รับช่วงสิทธิผู้อื่นอันเป็นปฏิปักษ์ต่อประโยชน์ของตนเอง 41/1

ซึ่งหากถือหลักการตามตัวอย่างนี้ ย่อมไม่มีปัญหาที่จะต้องพิจารณากันถึงกล่าวข้างต้น เพราะจะตรงกับถ้อยคำในคัมภีร์กฎหมายอยู่มาก แต่ผู้เขียนเห็นว่า กรณีตามปัญหาข้างต้นก็อาจเกิดขึ้นได้ และน่าจะได้รับการพิจารณาด้วย

5. ขอแตกต่างระหว่างการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 230 และ 229

การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 230 นี้ จะเห็นได้ว่า มีลักษณะคล้ายกับการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229(1) และ (2) มาก กล่าวคือ เป็นเรื่องที่อยู่เข้าไต่กันของการจะป้องกัน

41/1
เทพวิฑูร, พระยา. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พุทธ. 2468 บรรพ

1-2 กับอุทาหรณ์ ฉบับกรมร่างกฎหมาย (จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา, 2502)

การขายทรัพย์สินกันทั้งสิ้น จึงมีปัญหาว่ากฎหมายดังกล่าวมีความร้ายชอนกันหรือไม่ ซึ่งปัญหานี้ ผู้เขียนเห็นว่าไม่ว่าจะเป็นเช่นนั้น เพราะกฎหมายทั้งสองมาตรานี้มีข้อแตกต่างกันทางประการ คือ

1) ผู้รับช่วงสิทธิตามมาตรา 230 นี้ เป็นบุคคลภายนอกโดยแท้ไม่ไคมีส่วนเกี่ยวข้องกับเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ในทันทีจะรับช่วงสิทธิมาก่อน ตามมาตรา 229(1) ที่ผู้รับช่วงสิทธิเป็นเจ้าหนี้ของลูกหนี้ตนจะเข้าไปไคเบี่ยนั่นเอง หรือเป็นเจ้าหนี้สามัญ หรือเจ้าหนี้ประกันแต่อยู่ในอันดับที่ต่ำกว่าที่ตนจะเข้าไปไคหนี้ ส่วนการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 (2) ผู้รับช่วงสิทธิเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินจำนวนซึ่งนับว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับลูกหนี้และเจ้าหนี้จำนวนอย่างมากเช่นกัน

2) ผู้เข้าไคหนี้ตามมาตรา 230 นั้น ก็เพื่อจะป้องกันการยึดทรัพย์ของลูกหนี้ ทั้งนี้ เพราะตนต้องการจะรักษาทรัพย์สินไว้เพื่อจะไคกรรมสิทธิในทรัพย์สิน หรือไคสิทธิครอบครองทรัพย์สิน หรือไคประโยชน์ประการอื่นๆ ซึ่งต่างจากมาตรา 229 (1) ที่มีการเข้าไคหนี้เพื่อประวิงเวลาการบังคับชำระหนี้ของเจ้าหนี้ เพื่อรอให้ราคาทรัพย์สินสูงขึ้นอันจะเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทุกคนที่จะไคทรัพย์สินไคหนี้ทั้งหมด โดยไม่ไคหวังที่จะไคทรัพย์สินนั้นมาเป็นกรรมสิทธิ ส่วนตามมาตรา 229 (2) นั้นผู้เข้าไคหนี้ต้องการไคทรัพย์สินหลุดจากจำนวน และในขณะที่เกี่ยวกับตนก็ต้องการป้องกัน การบังคับยึดทรัพย์ของเจ้าหนี้ด้วย

3) การเข้าไคหนี้ตามมาตรา 230 นั้น จะทำไคก็ต่อเมื่อเจ้าหนี้บังคับยึดทรัพย์แล้วเท่านั้น ถ้าเจ้าหนี้ยังไม่ทันไคนำยึดทรัพย์ จะเข้าไคหนี้ไม่ได้ เพราะถือว่ายังไม่เสียภัยเสียสิทธิในทรัพย์สิน ซึ่งต่างจากมาตรา 229 (1) และ (2) ที่อาจเข้าไคหนี้ไคแม่หนี้จะยังไม่ถึงกำหนดและเจ้าหนี้จะยังไม่ไคคิดจะฟ้องร้องบังคับชำระหนี้แต่อย่างไค ทั้งนี้เนื่องจากว่ากรณีของเจ้าหนี้ประกัน หรือผู้มีสิทธิในยอมจะมีสิทธิของตนแน่นอนอยู่แล้ว และส่วนไคเสียก็ค่อนข้างจะปรากฏชัดเจนนอกจากในกรณีบุคคลภายนอกเข้าไคหนี้ซึ่งส่วนไคเสียจะมีอยู่น้อยกว่า

4) ผู้รับช่วงสิทธิตามมาตรา 230 มุ่งบังคับเอาหนี้ตัวลูกหนี้ไคโดยตรง แต่การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229 มุ่งบังคับเอาหนี้ตัวทรัพย์สินเท่านั้น

จากข้อแตกต่างดังกล่าวนี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่า บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวนี้

น่าจะเหมาะสมทีเดียว แม้เมื่อพิจารณาถึงลักษณะส่วนรวมแล้วจะเห็นว่า มีลักษณะคล้ายกัน และอาจไขข้อสงสัยมาตรา 230 เพียงมาตราเดียวก็ครอบคลุมกรณีอื่นๆ อยู่แล้วก็ตาม แต่การที่ไขข้อสงสัยรายละเอียดในทำนองเป็นตัวอย่างไว้ ก็น่าจะเกิดความสะดวกในทางปฏิบัติมากกว่า และก่อให้เกิดการเข้าใจได้ง่ายแก่ผู้ซึ่งกฎหมายควย

6. ปัญหาการรับช่วงสิทธิตามมาตรา 230

นอกจากปัญหาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการรับช่วงสิทธิดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้เขียนยังเห็นว่า ถ้อยคำในข้อบทกฎหมายก็ดูจะไม่ค่อยเหมาะสมนัก กล่าวคือ ข้อความในวรรคแรก และหลัง ไม่สู้จะสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ใดกล่าวถึงการไขหนี้แล้วรับช่วงสิทธิคล้ายกันเป็นมาตราใหม่แยกต่างหากจากวรรคแรก ซึ่งเป็นเรื่องของการรับช่วงสิทธิอีกกรณีหนึ่ง และตัวที่ใช้คำว่าบุคคลภายนอก ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเข้าใจสับสนขึ้นได้ว่า จะหมายถึงบุคคลภายนอกผู้ใด ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องและง่ายยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าน่าจะได้แก้ไขกฎหมายใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ดังจะได้อธิบายต่อไปในตอนท้าย